תשורה

משמחת הנישואין של

נתן יהושע וחי' מושקא שיחיו **סטאליק**

בדר"ח מרחשון ה'תשפ"ו

ב"ה

פתח דבר

לזכרון טוב, יום כלולת צאצאינו החתן התמים **נתן יהושע** שי' עם ב"ג הכלה מ' **חי' מושקא** תי', הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק – מיוסד על ההנהגה בעת שמחת הנישואין של כ"ק אדמו"ר – בתשורה המוסגרת בזה.

*

התשורה כוללת:

א) **שער המכתבים** – לאבי החתן הרב **אברהם שמואל** שי' **סטאליק**, ללידת אבי הכלה הרב **זוסמאן ברוך** שי' **סארקין**, לזקני החתן הרב **יחזקאל אליהו** שי' **סטאליק** והרב **ישכר שלמה** שי' **טייכטל**, ואבי זקנו של החתן הרב **חיים מנחם טייכטל** ע"ה.

ב) **שער המענות** – לזקנתו של החתן מרת **שיינדל** תי' **טייכטל** ולזקני החתן הרב **יחזקאל אליהו** שי' **סטאליק** והרב **ישכר שלמה** שי' **טייכטל**.

ג) **שער היחידות** – של זקני החתן הרב **יחזקאל אליהו** ומרת **גיטל לאה** שיחיו **סטאליק**.

ד) **שער ההגהות** – שיחת **כ"ה אייר תשכ"ו**, לנשי ובנות חב"ד.

ה) **הגהות באנגלית** – הגהות על כמה כתבות שכתבה זקנתו של החתן מרת **גיטל לאה** תי' **סטאליק** עבור "די אידישע היים".

ו) **מכתבים מבעל ה"משנה שכיר"** הרה"ג **ישכר שלמה טייכטל** הי"ד לבנו הרה"ח **חיים מנחם טייכטל** ע"ה.

יצויין שרוב החומר בתשורה זו מתפרסם בזה **לראשונה**.

*

ויהי רצון, שתיכף ומיד "ישמע .. קול ששון וקול שמחה" האמתי, כאשר "נזכה זעהן זיך מיטן רבי'ן", בהתגלות כ"ק אדמו"ר, תיכף ומיד ממש!

משפחת סטאליק **משפחת סארקין**

בדר"ח מרחשון, ה'תשפ"ו

ברוקלין, נ.י.

שער המכתבים

מכתבים בקשר לאבי החתן שי'

סטוליק- ברוקלן

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פּאַרקוויי
ברוקלין, נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

ב"ה, בדר"ח אדר תשל"ב
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' אלי' שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולד להם בן למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לבריתו של אברהם אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן יכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו ביחד עם זוג' תי' מתוך הרחבה.

בברכת מזל טוב

סטוליק-

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, אדר"ח אדר תשל"ה
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' יחזקאל אלי' שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת הולדת השלישי של בנם אברהם שמואל שי', הנה מועתק לקמן קטע ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בנוגע למנהג ישראל זה. ויה"ר מהשי"ת שיגדלו ביחד עם זוג' תי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

בברכה

וז"ל כ"ק מו"ח אדמו"ר.

....ובדבר גזיזת השערות -אפשערעניש- הוא דבר גדול במנהג ישראל ועיקרו הוא בהחינוך דהשארת פיאות הראש, ומיום הגזיזה והנחת הפיאות של הראש, נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת ט"ק וברכות השחר וברכת המזון וק"ש שעל המטה. והשי"ת יהי' בעזרם שיגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך פרנסה בהרחבה ובמנוחת הדעת בגשמיות וברוחניות.

הרה"ח

סטוליק-

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ד כסלו תשמ"ה
ברוקלין, נ.י.

האברך אברהם שמואל שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו בקרוב לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה (אבות פרק ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות. והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

סטוליק- ברוקלין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ד שבט תשמ"ה
ברוקלין, נ.י.

האברך אברהם שמואל שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה (אבות פרק ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות. והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

מכתב ללידת אבי הכלה הרב זוסמאן ברוך שי' סארקין

סארקין- ברוקלין

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

Hyacinth 3-9250

ב"ה, כד' מ"ח תשל"א
ברוקלין

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
הרב יוסף ישראל שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולד להם בן למזל טוב והכניסוהו לבריתו של אברהם אבינו ונקרא שמו בישראל זוסמאן ברוך שליט"א,

הנה יהי"ר מהשי"ת שכשם שהכניסוהו לברית כן יכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו ביחד עם זוג' תי' מתוך הרחבה.

בברכת מזל טוב

מכתבים לסב החתן הרב יחזקאל אליהו שי' סטאליק

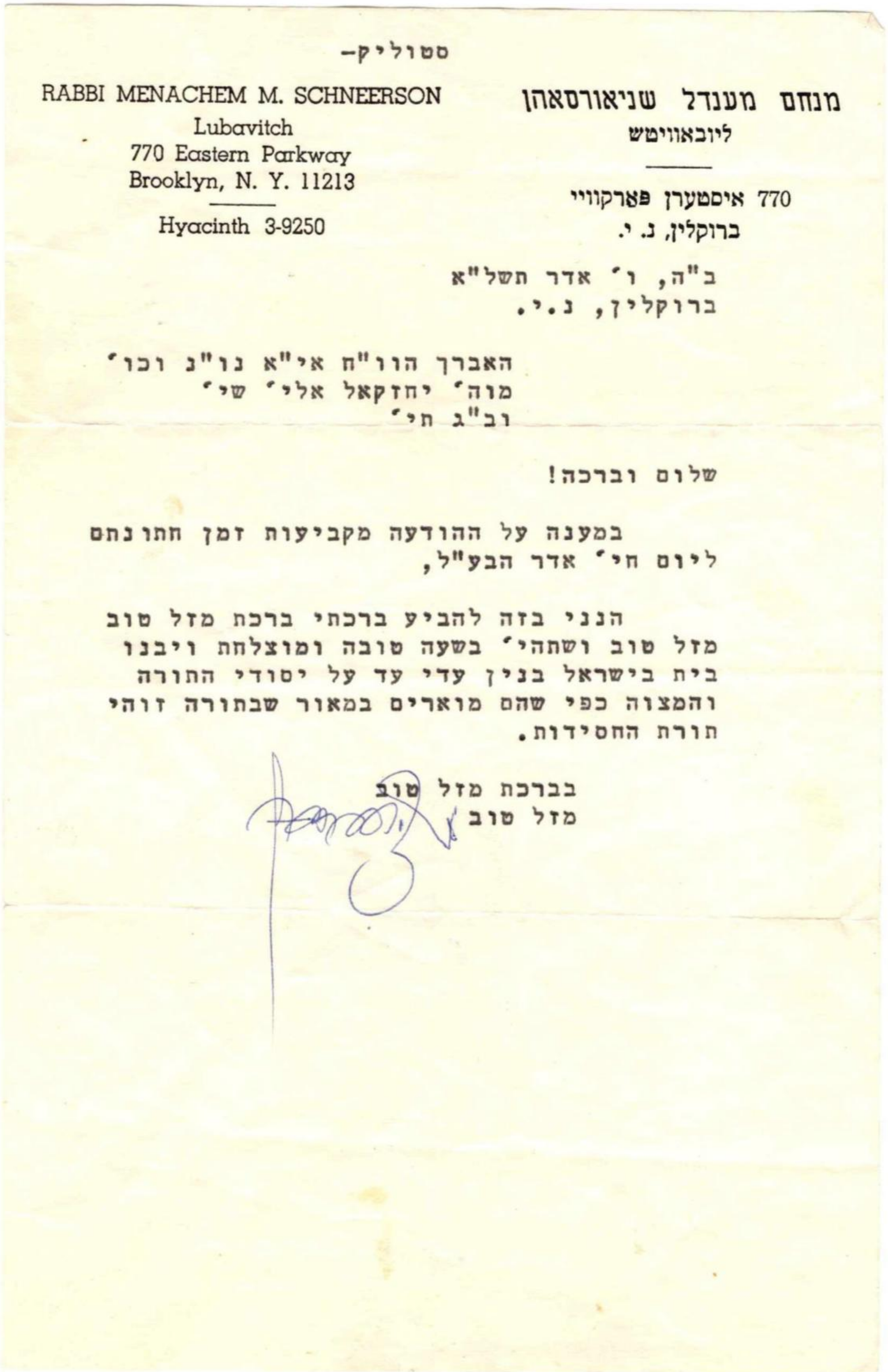

סטוליק–

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ו' אדר תשל"א
ברוקלין, נ.י.

האברך הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' יחזקאל אלי' שי'
וב"ג תי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם ליום חי' אדר הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

ברוקלין
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ט אלול תש"מ
ברוקלין

משפחת שפריצער –
שליט"א

נצטערתי להשמועה מפטירת הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים כו' מו"ה צבי הירש ע"ה.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

ומכאן ולהבא אך טוב וחסד ימצא אתכם תמיד כל הימים.

בברכת כוח"ט

עוסק בצ״צ **רב פעלים**

מכתבים לסב החתן הרב ישכר שלמה שי' טייכטל

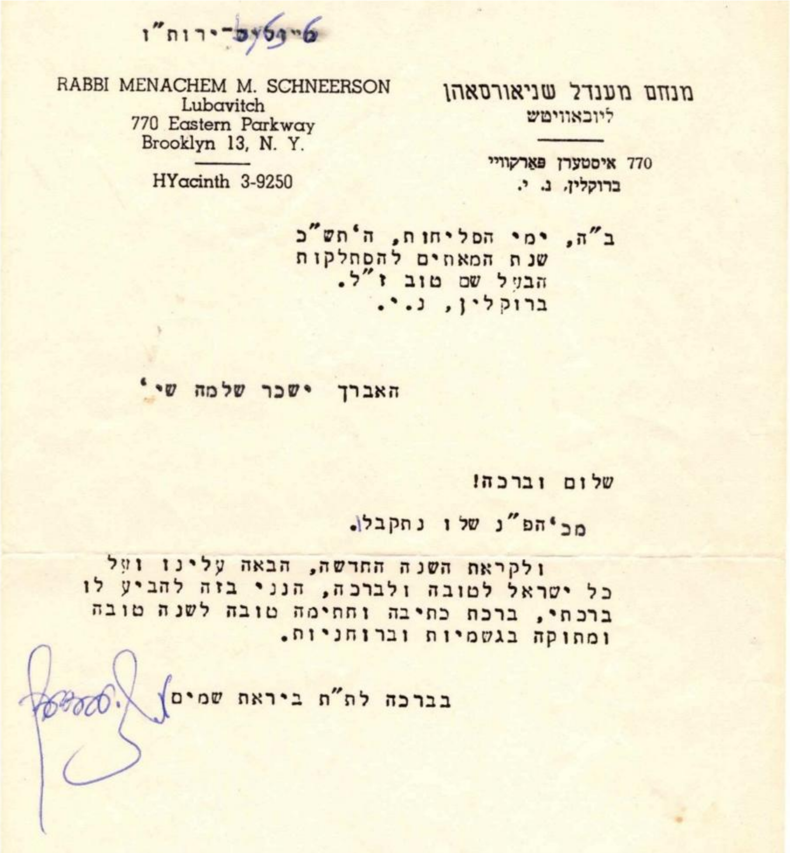

טייכטל-ירות"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תש"כ
שנת המאתים להסתלקות
הבעל שם טוב ז"ל.
ברוקלין, נ.י.

האברך ישכר שלמה שי'

שלום וברכה!

מכ'הפ"נ שלו נתקבלו.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע לו ברכתי, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה לח"ת ביראת שמים

טייכטעל . . מכ' הפ"נ שלו נתקבל**ו**.

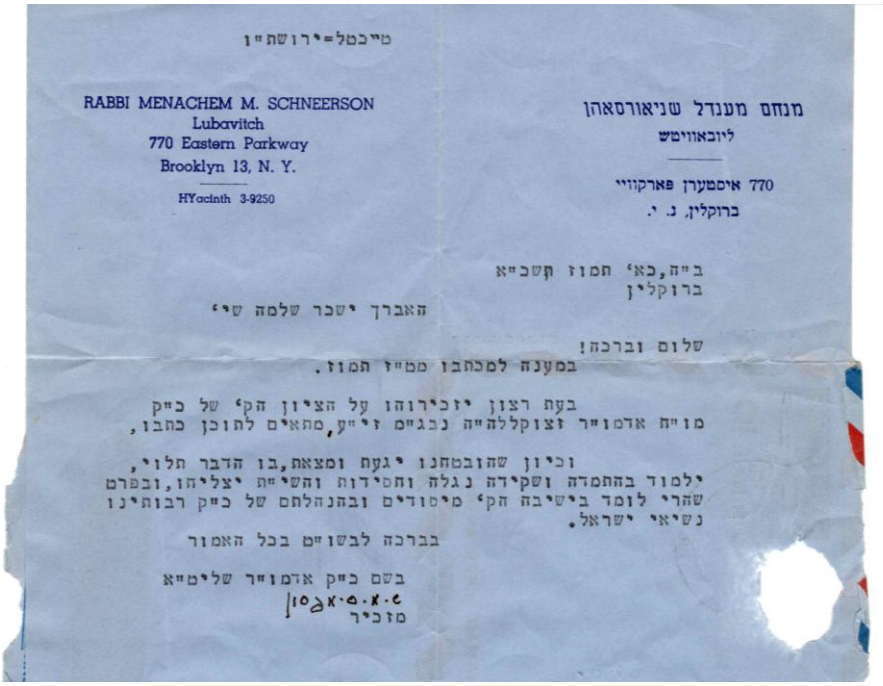

טייכטל=ירושת"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה,כא' תמוז תשכ"א
ברוקלין

האברך ישכר שלמה שי'

שלום וברכה!
במענה למכתבו מט"ז תמוז.

בעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע,מתאים לתוכן כתבו,

וכיון שהובטחנו יגעת ומצאת,בו הדבר תלוי, ילמוד בהתמדה ושקידה נגלה וחסידות והשי"ת יצליחו,ובפרט שהרי לומד בישיבה הק' מיסודים ובהנהלתם של כ"ק רבותינו נשיאי ישראל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
ניסן מינדעל
מזכיר

ש.מ.סימפסון

טעלעפאן: יוקינט 3-9250

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ב כסלו תשכ"ד
ברוקלין

האברך ישכר שלמה שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו בלימוד התורה וקיום המצות בהידור.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בטח שומר הוא השלשת השיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא בכל יום, וישמור עליהם מכאן ולהבא ג"כ.

לכתבו ע"ד קרירות גדולה כו' - לפלא פליאתו: כשחוששים ללימוד המביא לתמימות (עיין „רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב) ועד שהחשש מביא „למעשה" (היפך העשי') - מובנות התוצאות.

...SIDES OVER AND THEN FOLD BOTTOM UP
MOISTEN FLAP WELL AND APPLY PRESSURE TO SEAL

טי־כטל־ ירושה"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ט"ז אייר תשכ"ה
ברוקלין

האברך ישכר שלמה שי'

שלום וברכה!
במענה על מכתבו מיום ה' אייר בקשת ברכה -פ"נ,
כיון שהובטחנו יגעת ומצאת, הנה ילמוד בהתמדה ושקידה נגלה וחסידות ועד לאופן שהתורה קוראה לזה יגיעה והלימוד יביא לידי מעשה קיום המצות בהידור. ואז תקוים ההבטחה -ומצאת.

בברכה לבשו"ט בהאמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ש.מ.סימפסון
מזכיר

ש.מ.סימפסון

טי־כטל־כפר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"ב כסלו תשכ"ו
ברוקלין

האברך ישכר שלמה שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,
בודאי ינהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחת אצלו בלימוד התורה וקיום המצות בהידור.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ש.מ.סימפסון
מזכיר

נ.ב. במענה לשאלתו- נכונה סברתו להניח (גם) תפלין דר"ת. ועיין שו"ע אדה"ז סכ"ח סי"א, תניא רפמ"א, סידורו -ריש הל' תפלין.

מכתב ללידת אם החתן תי׳

טייכטטל- ברוקלין

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

Hyacinth 3-9250

ב"ה, אדר"ח אלול תשל"ד
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו׳
מוה׳ ישכר שלמה שי׳

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולדה להם בת למזל טוב ונקרא שמה בישראל חנה תחי׳,

הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביחד עם זוג׳ תי׳ לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

-ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות יז׳ א) נשים במאי זכיין באקרוי׳ כו׳ באתנוי׳ כו׳ ונטרין כו׳.

בברכת מזל טוב

חנה **שתליט״א**,

אישור מכתב ניחומים

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

ב״ה, י' ניסן תשמ״ח
ברוקלין, נ.י.

תלמידות בית ספר גבוה
לבנות ישראל

ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

לקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - בכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג

נ.ב. מכ' הניחומים נתקבל בעתו, ותייח. ת"ח.

במכתב הכללי-פרטי לחג הפסח תשמ"ח, הופיע "נ.ב." לאלו שהביעו ניחומים בקשר עם הסתלקות הרבנית הצדקנית נ"ע.

לפנינו המכתב ל"תלמידות בית הספר גבוה לבנות ישראל" שעל ידי ה"ישיבה יוניוורסיטי" בניו יארק.

מכתב זה בא בהמשך למכתב ניחומים שעליו חתמו כל אנשי הצוות והתלמידות, בסיומו של כינוס שנערך בסיום השבעה לע"נ הרבנית, בארגון סב החתן הרב ישכר שלמה שי' טייכטל. בסיומו כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א:

נ.ב. מכ' הניחומים נתקבל בעתו, ות"ח **ת"ח.**

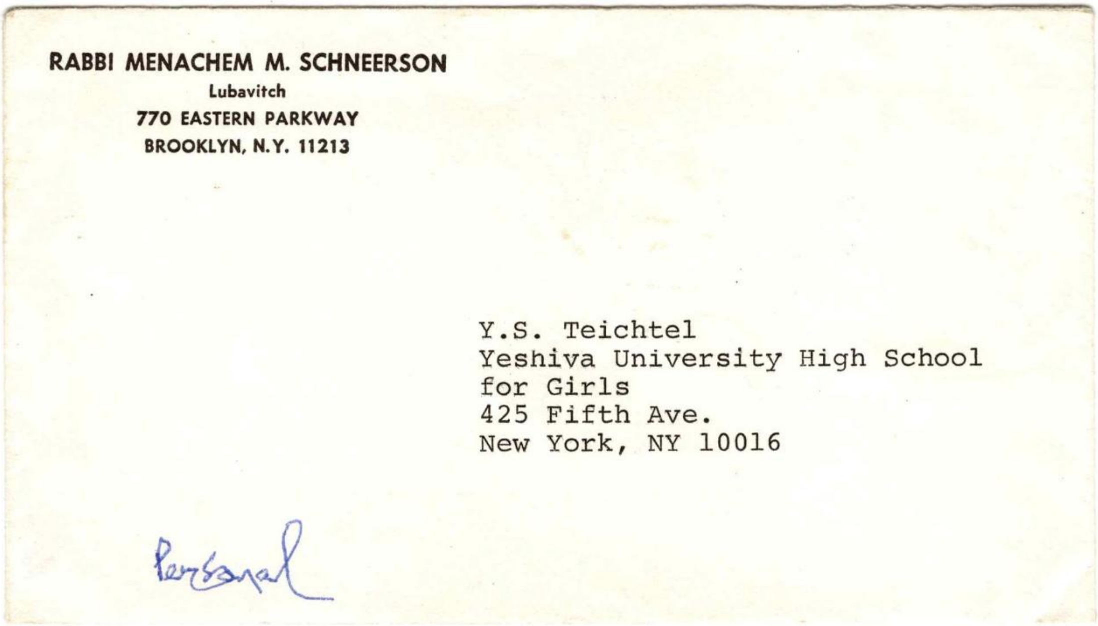

בשולי המעטפה כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א:

Personal

מכתבים לאבי זקנו של החתן הרב חיים מנחם טייכטעל

טייכטל= ירושלים

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין נ. י.

ב״ה, אדר״ח אלול תשי״ג
ברוקלין.

הוו״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ
מוה״ר חיים מנחם שי׳

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו. וכשהייתי על הציון הק׳ של
כ״ק מו״ח אדמו״ר זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע הזכרתיו ואת זוגתו
ואת אמו וכב״ב-שיחיו-כאו״א להמצטרך להם, ויה״ר מהשי״ת
שהעתיקם לדירה חדשה הנה יהי׳ משנה מקום משנה מזל לטובה
ולברכה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ובטח בקשר עם זה, הנה יוסיף חיזוק ג״כ בענין
הדירה ברוחניות, שזהו לימוד התורה, וכמובן עפ״י הדרוש ע״פ מזמור
שיר חנוכת הבית בלקו״ת ובסוף ההמשך מים רבים תרל״ו. ומרומז
ג״כ בגמרא-שבית המקדש, שזהו דירתו של הקב״ה וכמ״ש ועשו לי
מקדש ושכנתי בתוכם, משחרב יש לו להקב״ה ד׳ אמות של הלכה עד״ז.
ובלימוד התורה הרי צ״ל הקב חומטין, ארץ מלחה, שבתורה גופא זהו
פנימיות התורה, לימוד החסידות. ויעוין בלקו״ת ס״פ ויקרא. ואין
לך דבר העומד בפני הרצון, וכמו שלא יגעתי ומצאתי אל תאמין, הרי
יגעתי ולא מצאתי ג״כ אל תאמין. ולא עוד-אלא שהוא מצליח בדרך
למעלה מן הטבע.

השי״ת ימלא ימי הריון זוגתו תהי׳ כשורה ובנקל,
והלד זחו״ק כשורה ובקל, ויבשר בשו״ט בזה ובכל הנ״ל.

בברכת כוח״ט לשנה טובה
ומתוקה

הדרוש **ע״פ** מזמור

הלכה **עד״ז.**

ויעוין בלקו״ת

בברכת כוח״ט לשנה טובה **ומתוקה חתי״ק**

טייכטל=ירושת"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה. ה' שבט תשט"ו
ברוקלין

הוו"ח אי"א נו"נ כו'
חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

נבהלתי לקבלת מכתבו מר"ח שבט, בו כותב שלא קבל מכתבי בברכת השנה, ופליאה ותמי' גדולה וגם מצער, כיון שנשלח המכתב מאז כמובן. ובכ"א מובטחני אשר הוא וב"ב נכתבו ונחתמו לשנה טובה ומתוקה ולהצלחה בהחזקת היהדות בסביבתו.

כבקשתו אזכירו את כל אלו שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע. ויה"ר שבקרוב יבשר טובות בכל הנ"ל.

בברכה

טייכטל-ירושת"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ו סיון תשי"ט
ברוקלין

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מכ"ב סיון,

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, לנסיעה ולחזרה בכי טוב ובשלום,

ויהי רצון שבמכתבו הבא יבשר טובות מפעולותיו בקדש, הפצת היהדות בכלל והפצת המעינות ביחוד, והרי מובן שעבודתו בח"ת בו מלמד בקדש, אין זה מפריע ח"ו, כיון שפס"ד תורתנו תורת חיים - מצוה גוררת מצוה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר ח.י. קווינט

א.קווינט

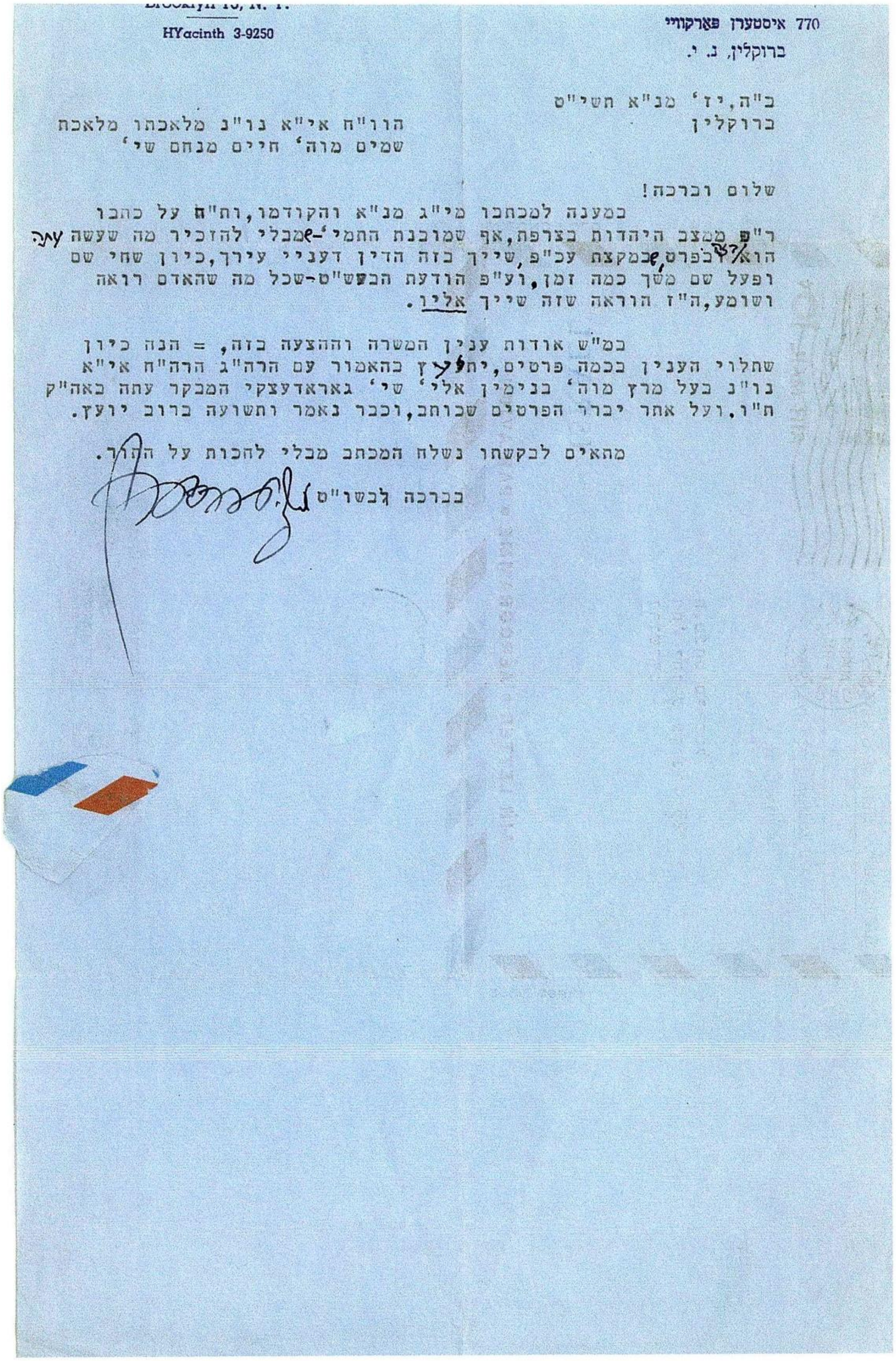

Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יז' מנ"א חשי"ט
ברוקלין

הוו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת
שמים מוה' חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מי"ג מנ"א והקודמו, ות"ח על כתבו ר"פ ממצב היהדות בצרפת, אף שמובנת התמי' - שמבלי להזכיר מה שעשה עתה הוא בזה בפרט, שבמקצת עכ"פ, שייך בזה הדין דעניי עירך, כיון שחי שם ופעל שם משך כמה זמן, וע"פ הודעת הבעש"ט - שכל מה שהאדם רואה ושומע, ה"ז הוראה שזה שייך אליו.

במ"ש אודות ענין המשרה וההצעה בזה, = הנה כיון שתלוי הענין בכמה פרטים, יתיעץ בהאמור עם הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ בעל מרץ מוה' בנימין אלי' שי' גאראדעצקי המבקר עתה באה"ק ת"ו. ועל אחר יברר הפרטים שכותב, וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ.

מהאים לבקשתו נשלח המכתב מבלי לחכות על התור.

בברכה לבשו"ט

אף שמובנת התמי' **- שמבלי** להזכיר מה שעשה **עתה** הוא **בזה.** ובפרט, **ש**במקצת עכ"פ,

יתי**ע**ץ

טייכטל-ירושה"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א ניסן ה'תשכ"ד
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מג' ניסן,

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג

נ.ב.

במענה לשאלתו,
מובן שנכונה הסברא להעתיק לסביבה דאנ"ש בשעה טובה ומוצלחת.

י"א ניסן ה'תשכ"ד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ט' אלול, ה'תשכ"ז
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום כ"ח מנ"א, ות"ח על הבשו"ט, כן יבש"ט תכה"י.

ובעמדנו בימי רצון, ימי חדש אלול - (ר"ת: אני לדודי ודודי לי) - חדש הרחמים,

אשר בימים אלה, כדברי אדמו"ר הזקן, השי"ת הוא ע"ד מלך שמקבלין "פניו בשדה, ואז רשאין

- ומוסיף ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר: ויכולים -

כל מי שרוצה - לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם",

יהי רצון אשר ימלא המלך ממה"מ הקב"ה - עוד בהיותו בשדה - כל בקשות ומשאלות לבבו לטובה של כל המקבל פניו, בתוככי כלל ישראל, ימלא אותם (כנ"ל) בסבר פנים יפות,

ויכתוב ויחתום את כל אחד ואחת לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.

בברכת כוה"ט [חתימה]

בימי רצון: ראה רש"י שמות לג, יא. טור וכו' או"ח סתקפ"א. ר"ת..לי: אבודרהם. פע"ח שכ"ד פ"א. ש' הפסוקים שה"ש ו, ג. חדש הרחמים: ראה ג"כ ד"ה אני לדודי, ש"ת. אדמו"ר הזקן: בלקו"ת פ' ראה דף לב. רשאין..ומבאר..יכולים: להעיר מספרי (ראה יב, יז) הובא שם בפרש"י (המפרש פשוטו של מקרא): לא תוכל - יכול/אחת אבל אינך רשאי. ומוסיף ומבאר: סד"ה לך אמר לבי, השי"ת. בסבר פנים יפות: ראה פיה"מ לאבות פ"א מט"ו. - ולהעיר מפיה"מ שם (פ"ג מי"ב): בשמחה וזה יותר כו'. וי"ל שזהו בחה"ס זמן שמחתנו כו' שלאחרי אלול ועשי"ת, הימים דשמאי - שם אורחותיו (ראה לקו"ת שה"ש מח, ג) ואכ"מ. כל בקשות: ראה אוה"ת להצ"צ פ' ראה הגהות ללקו"ת הנ"ל (ע' תתח): וי"ל שאז באלול מאיר הארת בחי' יג' מכילין הנ"ל גם בשושנה החיצונה. ויכתוב ויחתום: להעיר ממש"כ בבד קודש (בסופו) עה"פ מלפניך (דוקא) משפטי יצא (וראה ירוש' סנה' פ"ב ה"ג). ישעי' לג, כב. ולהעיר משמ"ר (פי"ט, ה. נתבאר בד"ה וככה - להצ"צ וכו'): לשעבר אני ובי"ד כו' לעת"ל אני לבדי שנאמר כי הולך לפניכם ה' ומאסיפכם אלקי ישראל.

נ.ב.

הפ"נ שבמכתבו יקרא בעת רצון על הציון הק'. - בנוגע להרופא-טבעוני תלוי בהידיעות ע"ד הצלחתו.

- בנוגע להרופא-טבעוני תלוי בהידיעות ע"ד הצלחתו.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פּאַרקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"ד כסלו ה'תשכ"ח
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום י"ב כסלו.

ובעמדנו ביום גאולת אדמו"ר האמצעי וגאולת אדמו"ר הזקן, שהם גם ימי הכנה ליום זה, וכמובן בפרט משיחת יו"ד כסלו הידועה (של כ"ק מו"ח אדמו"ר) –

אשר שתיהן הן גם גאולתינו ופדות נפשינו, פדי' בשלום דוקא,

וכידוע בביאור דברי אדה"ז אשר כשקרא "בס' תילים בפסוק פדה בשלום נפשי קודם שהתחלתי פסוק שלאחריו יצאתי בשלום מה' שלום",

יהי רצון אשר מתאים לדרשת רז"ל בכתוב זה (שהוא מהשיעור תילים דיום זה – החדשי והשבועי): אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם,

יתחזק ויוסיף כאו"א, בתוככי כלל ישראל, בשלשה קווין האמורים: בעסק התורה, בעסק גמ"ח (ומצות בכלל) ובעבודת התפלה –

מוארים באור תורתן של הנ"ל – תורת החסידות ובחיות ובפנימיות,

ולקרב עיכ"ז קיום היעוד – כדרשת רז"ל עה"כ (בשיעור החומש דיום זה) ויזרח לו השמש

שאמר לו הקב"ה ליעקב שהוא סימן לבניו כי הנה היום בא גו' וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפי',

יום פדיית הקב"ה ובניו,

יום ה' הגדול והנורא, יום גאולתנו ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

בברכת חג הגאולה

נ.ב. במענה לשאלתו – כדאי להניח בנו שי' שימשיך לימודו כאן מבלי מח' אחרות. הפ"נ שבמכ' יקרא עה"צ הק'.

משיחת..הידועה: בשנת ה'תש"ז (לקו"ד ח"ג ע' 976). פדי' בשלום דוקא: ראה סד"ה פדה בשלום לבעל השמחה (אדמו"ר האמצעי) בשערי תשובה ח"א. ועוד. דברי אדה"ז: במכתבו לאחרי הגאולה (בית רבי ח"א פי"ח). לדרשת רז"ל: ברכות ח, א. פדאני: עיין בשיעור תניא דיום זה (קו"א קנח, א–ב) אשר הלכות הן בחי' רצון הנמשך מח"ע דהמאציל ב"ה ויורד ומאיר בבחי' גילוי בגשמיות. בשלשה קווין: ראה חדא"ג מהרש"א שם. רשימות אדמו"ר הצ"צ לתהלים שם (נה, יט). גמ"ח (ומצות בכלל): דכל המצות נק' בשם צדקה (תו"א סג, ג. ובכ"מ). ובפנימיות: ראה זח"ג (רפא, א): כל העוסק בתורה כו' כאילו פדאני כו' וכמה ב"נ דקא משתדלי כו' ולא אתפרק כו' אלא כו'. עיי"ש. כדרשת רז"ל: ב"ר פע"ח, ה. כי הנה..והנורא: מלאכי ג, יט–כג. עירובין (מג, ב). אבל צ"ע ברמב"ם הל' מלכים (פי"ב ה"ב): יראה מפשוטן כו' – דמשמע דסברתו (ראה מגדול עוז שם ומשנה סוף עדיות) דקאי על מלחמת גוג ומגוג, והא דעירובין הביא רק אח"ז ובלשון ויש מן החכמים שאומרים כו'. – וראה ירוש' שבת פ"א ה"ג דמפרש על תחה"מ (ולולא דברי הרמב"ם, יש לתווך כל הדעות ע"פ סדר עולם רבה פי"ז דנראה ונגנז כו'). – ע"פ סברת ודעת הרמב"ם הנ"ל סרו קושיות נ"כ בהל' נזירות (פ"ד הי"א). ואכ"מ.

ח"י כסלו ה'תשכ"ח

לחתונת זקני החתן שיחיו

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

טייכטל־ירות"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

HYacinth 3-9250

ב"ה, ט"ז סיון תשכ"ח
ברוקלין

הוו"ח אי"א נו"נ
מוה' חיים מנחם שי'
וזוג' תי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אודות השידוך של בנם האברך מוה' ישכר שלמה שי' עם ב"ג תי' בשעה טובה ומוצלחת,

הנה יה"ר מהשי"ת שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ולבנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

וירוו מהם רוב נחת יהודי אמיתי חסידותי.

בברכת מזל טוב

עוסק בצ"צ כו'

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א אלול, ה'תשכ"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום ב' אלול,

ובעמדנו בימי רצון ובחדש אלול – ר"ת: אני לדודי ודודי לי – חדש הרחמים והתשובה,

אשר בימים אלה, כדברי אדמו"ר הזקן, השי"ת הוא ע"ד מלך שמקבלין "פניו בשדה, ואז רשאין

– ומוסיף ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר: ויכולים –

כל מי שרוצה – לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם",

יהי רצון אשר ימלא המלך, ממה"מ הקב"ה – עוד בהיותו בשדה – כל בקשות ומשאלות לבבו לטובה של כל המקבל פניו, בתוככי כלל ישראל, ימלא אותם (כנ"ל) בסבר פנים יפות,

ויכתוב ויחתום את כל אחד ואחת לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.

[illegible]
ובברכת כוח"ט
[illegible]

בימי רצון: ראה רש"י (שמות לג, יא. דברים ט, יח. י, י). טור וכו' או"ח סתקפ"א. אלול..והתשובה: להעיר מתנחומא ובמדב"ר ס"פ חקת (מלחמת סיהון עשו באלול) וב"ב עח, סע"ב (אלא שמלחמת סיחון התחילה לא קודם מיום א' באלול). ר"ת..לי: אבודרהם. פע"ח שכ"ד פ"א. ש' הפסוקים שה"ש ו, ג. ב"ה או"ח סתקפ"א. חדש הרחמים: ראה ג"כ ד"ה אני לדודי, ש"ת. והתשובה: טור וכו' שם. ובב"ח (שם) דסופי תיבות דאלו"ל "עולה מ' כנגד מ' יום מר"ח אלול ועד יוהכ"פ כי באלו מ' ימי התשובה מקובלת להיות לבו קרוב אל דודו בתשובה ואז דודו קרוב לקבל תשובה מאהבה". והדיוק מאהבה – שזהו פי' דודי (אלא שבמ' הימים עצמם – מיוחדים עשי"ת שאז התשובה –(רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ו): יפה ביותר ומתקבלת היא מיד). וראה ל"ת להאריז"ל הצא (כא, יג) דבכתה ירח ימים היינו – חדש אלול (ועפ"ז – וכפי' רז"ל (יבמות מה, ב) דהיינו ל' יום – ה"ז מתחיל באדר"ח). וצע"ק בלקו"ת עה"פ. ואכ"מ. אדמו"ר הזקן: בלקו"ת פ' ראה דף לב. רשאין..ומבאר..יכולים: להעיר מספרי (ראה יב, יז) הובא שם בפרש"י (המפרש פשוטו של מקרא): לא תוכל – יכול אתה אבל אינך רשאי. ומוסיף ומבאר: סד"ה לך אמר לבי, השי"ת. בסבר פנים יפות: ראה פיה"מ לאבות (פ"א מט"ו): שמאי אומר כו'. – ולהעיר מפיה"מ שם (פ"ג מי"ב): בשמחה וזה יותר כו'. וי"ל שזהו בחה"ס זמן שמחתנו כו' שלאחרי אלול ועשי"ת, הימים דשמאי – שם אורחותיו (ראה לקו"ת שה"ש מה, ג) ואכ"מ. עוד בהיותו בשדה: להעיר ממהרי"ל (הובא במטה אפרים תקפ"א, ט) דמר"ח אלול רומז במכתביו כוח"ט כו'. כל בקשות: ראה אוה"ת להצ"צ פ' ראה הגהות ללקו"ת הנ"ל (ע' תתח): וי"ל שאז באלול מאיר הארה בחי' יג' מכילין הנ"ל גם בשושנה החיצונה. ויכתוב ויחתום: להעיר ממש"כ בבד קודש (בסופו) עה"פ מלפניך (דוקא) משפטי יצא (וראה ירוש' סנה' פ"ב ה"ג). ישעי' לג, כב. ולהעיר משמ"ר (פי"ט, ה. נתבאר בד"ה וככה – להצ"צ וכו'): לשעבר אני וב"ד כו' לעת"ל אני לבדי שנאמר כי הולך לפניכם ה' ומאסיפכם אלקי ישראל (וראה מגלה עמוקות פ' עקב השייכות לאלול).

הרה"ח

בברכת הצלחה בעניני הת"ת ובהפצת המעינות וכו' ובברכת כוח"ט **חתי"ק**

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ה' סיון ה'תשכ"ט
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
כו' מו"ה חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו והפ"נ מאז.

ולקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו,

הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה

להביע ברכתי בנוסח הרב הוא, כ"ק מו"ח

אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע:

לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכה בקשר ליום ההולדת - לשנת הצלחה בגו"ר - כולל כמובן הצלחה בפרי עטו לזכות הרבים

ובברכת החג

נ.ב.

החוברת ילקוט המועדים חו' ג' נתקבלה,
ות"ח.

הרה"ח

מאשר הנני קבלת מכתבו **והפ"נ** מאז.

בברכה בקשר ליום ההולדת - לשנת הצלחה בגו"ר - כולל כמובן הצלחה בפרי עטו לזכות הרבים ובברכת החג **חתי"ק**

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ועש"ק ואתחנן, ה'תשכ"ט
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב והפ"נ שיקראו עה"צ.

ועל של עתה באתי, אשר שאלוני חוות דעתי בקשר עם "מבצע תפלין",

השתדלות – ובכל הדרכים המתאימות – לחזק קיום מצות תפלין והפצתה בכל מקום שיד אדם, אתם קרוים אדם, מגעת,

האם גם עתה צ"ל השתדלות מיוחדת בזה ובכל התוקף ובכל החוגים,

אף כי, כמובן, בכל חוג וחוג ע"פ דרכו הוא, אבל כל הדרכים והגישות יסודתן בהררי קודש, הוא צד השוה שבכל החוגים, בלשון חכמינו ז"ל "אני ישנה (אבל) ולבי ער לעשותם (המצות) כו' להקב"ה שיגאלני (מן הגלות)", ובפרט מצות תפלין שהוקשה כל התורה כולה לתפלין,

וכאשר ידבר המשתדל בדברים היוצאים מן הלב הנה הובטח "כי כל דבר שיצא מן הלב יכנס בלב", וכיון שכל האברים תלוין בלב, הרי סוף סוף יפעול פעולתו –

ודעתי ברורה אשר ההתעוררות והבקשה והדרישה ע"ד "מבצע תפלין", שמדובר בהן זה שנתים ימים ויותר – בתקפן עומדות גם עתה. ואדרבה ביתר שאת וביתר עז, כי המצב בהוה הוא שזקוקים כעת לא רק לזה אשר "כל עמי הארץ..יראו ממך" – יראה הבאה ע"י מצות תפלין – אלא גם – לתוכן ההלכה הידועה – כמ"ש הרא"ש (הל' קטנות – הל' תפלין סט"ו) וז"ל:

..מפני קיום מצות תפלין ותיקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקד.

וע"פ האמור מובן גודל המצוה והזכות לפרסם הלכה זו בין כל אנשי המלחמה וקרוביהם וידידיהם וכל בנ"י – שליט"א – בכל מקום שהם.

ויהי רצון אשר בקרוב ממש נזכה – בתוככי כל אחב"י – לאמר אשר מצב זה הי' ביום אתמול, כי ישלוט השלום בעולם ובפרט בארץ הקודש עלי' נאמר: ונתתי שלום בארץ,

ויוסיפו כאו"א מבנ"י בתורה ומצותי' מתוך שלום השקט ובטח.

בברכה לבשו"ט בהנ"ל

של עתה: ומשיעור היום בפ' השבוע: וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפת בין עיניך. לחזק: ראה שבת (קל, א): מוחזקת כו' מרופה כו'. ודתענית (יז, סע"ב) ד"ת א"צ חיזוק (שלא יקילו בהם), היינו ע"י ד"א. ובאבות (רפ"א) ועשו סייג לתורה, היינו הרחקה (כפיה"מ שם. ראה אדר"נ רפ"ב. שבת יג, סע"א. וברמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד "לחזק הדת ולעשות סייג". וראה שם פ"א ה"ב. ואכ"מ). ודברכות (לב, ב), היינו שיהי' תמיד בכל כחו (פרש"י שם), או שאף שלא הצליח יחזור עוה"פ (כ"מ באגה"ק דאדה"ז (בית רבי ע' קנ), וי"ל דהוכחתו ממאמר הסמוך לו: אם ראה כו' שנאמר קוה כו'). אתם קרוים אדם: יבמות סא, רע"א. בהררי קודש: היא בחי' חכמה שבנפש האלקית שבה מלובש אור א"ס ב"ה (תניא ספי"ט). ולהעיר מהתרגום (תהלים פז, א). אני ישנה..הגלות): ילקוט שמעוני שה"ש רמז תתקפח. וראה ד"ה אני ישנה תר"ץ וביאורו (ס' הקונטרסים ח"א). שהוקשה..לתפלין: קדושין לה, א. – דהכוונה לכל המצות. – ועפ"ז יומתק מה שאמר אלישע על תפלין כנפי יונה (שבת מט, א), אף דדרז"ל עה"פ (תהלים סח, יד) היא "מצות" סתם. ועפ"ז יל"פ דברי רש"י שם ד"ה כנפי יונה "מפני שהם מצות" (אף דפשוטי' – "הם" קאי אכנפי יונה). הובטח: ס' הישר לר"ת שי"ג. של"ה ש' האותיות אות ל'. שכל..בלב: ירוש' תרומות ספ"ח. וראה זח"ג קסא, ב. וראה של"ה שם. כל עמי..תפלין: ברכות (ו,א) ושם "אלו תפלין שבראש". אבל הרי צ"ל כל זמן שבין עיניך יהו שתים (מנחות לו, א). וראה צפע"נ (להגאון הרגצובי) על הרמב"ם הל' תפלין (פ"ד ה"ד) דתש"י מוסיפה בתש"ר. הרא"ש: וראה ג"כ בחיי מטות לב, לב. מפני..ותיקונן: נ"א: ע"ש קיום מצות תפלין שתקנו. זרוע אף קדקד: תש"י גם בפ"ע – לא רק שמוסיפה בתש"ר דלעיל – כי שם הפעולה "ויראו" היא באחרים – ותש"י לא לאחרים לאות (מנחות לז, ב), משא"כ "וטרף". ונתתי שלום בארץ: להעיר ממרז"ל כל הנותן בעין יפה נותן, ובפרש"י – ב"ב עא, א ד"ה אבל – מוסיף: יותר מדאי. ולהעיר מפרש"י ר"פ השבוע: ואתחנן כו' מתנת חנם אעפ"י כו'. שלום השקט ובטח: להעיר מאגה"ק סי"ב. ד"ה אתה אחד לאדמו"ר האמצעי. אוה"ת לאדמו"ר הצ"צ (וכן מפ' ואתחנן ע' שכז – ושם מביא משל"ה מס' חולין ר"פ תו"א, קטז, א) עה"פ ונתתי שלום.

הר**ה**״ח

המכתב **והפ״נ שיקראו עה״צ.**

בברכה **לבשו״ט בהנ״ל חתי״ק**

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, זאת חנוכה, ה'תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת המכתב מד' מ"ח והקונטרס ילה"ש ות"ח ת"ח על הנח"ר וכו'.

ובעמדנו בסיום וחותם ימי חנוכה - יה"ר שיאירו הנרות הללו ובמילואם ושלימותם במשך כל השנה כולה, ובאופן דמוסיף והולך ואור בגו"ר גם יחד,

עדי נזכה לקיום היעוד והי' לעת ערב יהי' אור, דלילה כיום יאיר.

בברכה

<u>זאת חנוכה</u>: להעיר אשר בזאת חנוכה מרבים בקריאת התורה, קוראים סה"כ של כל ימי חנוכת המזבח, קוראים פ' הדה"נ - והרי הקריאה הוא כאו"א <u>בזמנו</u> ואכולה מתני' קאי (רש"י מגילה לא, רע"א). - בכתהאריז"ל שבכל יום דחנוכה יכוון למדה אחת די"ג מדה"ר וביום הח' מנוצר עד ונקה. - במאמר הצ"צ ד"ה ברוך שעשה נסים (ברוקלין, תשי"א) סוס"ד: ח' ע"ד א"ז כו'. עיי"ש. <u>וחותם ימי חנוכה</u>: את"ל אשר ח' ימי חנוכה הם מציאות אחת לא נפרדים (מהד"ת להגאון הרגאצובי ע' קיח) - עכ"פ בנוגע לנס השמן שתלוי ברגע דנמצא פך השמן (ועפ"ז יתורץ ענין הנס ביום ראשון (והב"י וכו' מתרצים גם את"ל דנפרדים הם), יומתק היתור: נעשה <u>בו</u> נס והדליקו <u>ממנו</u>, תובן הסברא דנר שכבה אסור להשתמש בהנר ובהשמן לצרכיו כל ח' הימים (ריא"ז בשה"ג לרי"ף שבת הל' חנוכה סוסה"ק)) - הרי שלימות <u>כל</u> הימים היא בזאת חנוכה דוקא. <u>שיאירו הנרות הללו</u>: ביאורם בעבודת האדם - ובכ"מ, ומהם במאמרי חנוכה דכאו"א מרבותינו נשיאינו. <u>במשך כל השנה</u>: בארוכה קצת במכתב דימי חנוכה שנה זו. <u>היעוד</u>: זכרי' יד,ז. וראה יל"ש שם. לקו"ת במדבר ח,א. <u>והי' לעת</u>: והסיום שם והי' הוי' למלך על כל הארץ גו', ובזח"א ס"פ נח שזהו בהמשך לאז אהפוך אל העמים גו' ולעבדו שכם אחד. ועיין אוה"ת לצפני' (ג,ט) הדיוק ד"<u>אז</u>" - ע"ד הנ"ל בזאת חנוכה.

מאשר אני קבלת המכתב **מד' מ"ח והקונטרס ילה"ש** [= ילקוט השמיטה] **ות"ח ת"ח על הנח"ר וכו'.**

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, מוצאי שבת, ב' דר"ח אדר ראשון
שנה השביעית, ה'תשל"ג.
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתבים והפ"נ שיקראו עה"צ.

כבר נדבר כמה פעמים במשך השנה ע"ד נקודה המיוחדת של שנה זו - שתוכנה וכמה מעניני' קשורים ביום השבת:

כל השנה כולה - שנה השביעית - עלי' נאמר שבת שבתון יהי' לארץ שבת להוי',

ראש השנה, שבו נידונים ונקבעים מאורעות כל ימי השנה - חל להיות בשבת,

ר"ה לדא"ח אשר הנחילונו אבותינו הק' זצוקללה"ה נ"ע זי"ע והיא היא תורת הבעש"ט ז"ל - יט כסלו - חל להיות בשבת,

יום הסתלקות של נשיא דורנו - כ"ק מו"ח אדמו"ר - יו"ד שבט - חל להיות בשבת,

ובהיותה שנה מעוברת - הרי ראש ותחלת חדש העבור - חל להיות בשבת.

והנה ענין העיבור בכללותו - שעל ידו משלימים את החסר (במספר הימים - ביחס לשנת החמה) במשך שנים שעברו וגם מוסיפים כמה ימים על ימי שנת החמה.

ענין יום השבת הוא - מנוחה ועונג וכמש"נ וקראת לשבת עונג וכל פעולות האדם בו ועניניו ה"ה מתוך עונג ובאופן דעונג.

ויה"ר שכהנ"ל יעורר את כאו"א, בתוככי כלל ישראל, ועד שיצליח למלאות את כל החסר במשך כל ימי חייו ולהשלימו ולהוסיף עליו, הלוך והוסיף ואור

וע"פ הציווי להלך אחר מדותיו של הקב"ה שמהם: וצדקתך אלקים עד מרום גו' ומתהומות הארץ גו',

להאיר בעניני מרום (תומ"צ) ובעניני תהום (עוה"ז הגשמי והחומרי ממש שאין תחתון למטה ממנו),

ולעשות כ"ז מתוך מנוחה ועונג אמתיים,

עדי נזכה בקרוב ממש לגאולה האמתית והשלימה עלי' נאמר: בשובה ונחת תושעון.

בברכת מז"ט לקשוה"ת דבתו א"ש תי' ולבשו"ט תכה"י חתי"ק

מאשר הנני קבלת המכתב**ים והפ"נ שיקראו עה"צ.**

בברכ**ת מז"ט לקשוה"ת דבתו א"ש** [= אסתר שולמית] **תי' ולבשו"ט תכה"י חתי"ק**

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּאַרקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"א ניסן ה'תשל"ד
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
כו' מו"ה חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

המכתבים וכן הס' שו"ת נתקבלו. ות"ח ת"ח.
ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג ולבשו"ט חתי"ק

נ.ב.
ז"ע נתקבל מכתבו מערב שבת הגדול,
ובקשר ליום ההולדת - תהא אצלו שנת הצלחה
בגו"ר. הפ"נ יקרא, בל"נ, עה"צ.

המכתבים וכן הס' שו"ת נתקבלו. **ות"ח ת"ח.**

בברכת החג **ולבשו"ט חתי"ק**

הפ"נ יקרא, בל"נ, עה"צ.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יום שלישי פ' אלה פקודי,
אדר"ח אדר שני, ה'תשמ"ו.
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

מכי נתקבל.

והזמן גרמא לאישור ותי"ח

יום זכאי בכמה ענינים, ומהם -

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, טוב לשמים וטוב לבריות

אלה פקודי - המרמז שרק עניני משכן (-ע"ש ושכנתי, אלקות, תומ"צ) שבהם מדובר - מנין האדם עומד ומראים עליו תמיד, כי הם קיימים לעולם,

אדר"ח אדר שני - המדגיש התאחדות אדר ראשון ושני, אשר חודש אחד הם

חודש אדר - שכל החודש נהפך לשמחה וליו"ט

וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר,

וע"י אשר הימים האלה נזכרים (בזכרון המביא לידי מעשה -) ונעשים, מעשים בחיזוק והפצת אורה זו תורה ויקר אלה (תפלין - המרמזים, והוקשו להם כל) המצות -

ובאופן דמוסיף והולך ואור ומתוך שמחה -

מקדימים - בלי חז"ל - "מסמך גאולה לגאולה", מגאולת פורים שגם לאחרי' היו עדיין בגלות להגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו -

שיבנה ביהמ"ק במקומו, הבא בהמשך למקדש המדבר, משכן העדות אשר פוקד ע"פ משה,

ויקבץ נדחי ישראל וכל יושבי' עלי' ונקיים אז כל המצוות, כל מצוה ומצוה וכל הדינים הנכללים, כמצות רצונך.

בברכה להצלחה בההו"ל דחד"ת דאביו הרה"ג הי"ד ובכלל

בברכה **להצלחה בההו"ל דחד"ת** [=דחידושי תורה] **דאביו הרה"ג הי"ד ובכלל חתי"ק**

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn. N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי אלול, ה'תשמ"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה' חיים מנחם שי'

שלום וברכה!

הרשימות והפ"נ נתקבלו ות"ח.

ו לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה להצלחה בכה"ע ולבשו"ט חתי"ק

הרשימות **והפ"נ** נתקבלו **ות"ח.**

בברכה **להצלחה בכה"ע ולבשו"ט חתי"ק**

שער המענות

[מענה]

מענה להנערה שיינדל איטקין (טייכטל) על מכתבה בו שאלה ע"ד ביקור בארץ הקודש, וצירפה ממון לצדקה (מהעתקה):

א"י היא כשמה "ארץ הקודש" פלטרין של ממה"מ הקב"ה. וביקור בה כדאי רק: 1) בהכנה רוחנית מתאימה 2) לתכלית עלי' רוחניות

[ומכ"ש וק"ו מהיכל מלך בשר ודם, להבדיל, כשהמלך נמצא שם – שאין מכניסים לשם לשם "good time" וכיו"ב]

ובאם בטוחה בשני ה[. .] וזהו בהסכמת הורי' – מקום ביקור הנ"ל.

למל"ח.

אזכיר עה"צ.

[סיון, תשכ"ח]

מענה להחתן הת' ישכר שלמה טייכטל על מכתבו בקשר לקביעת זמן ה"ווארט" (מהעתקה):

ויהא בשעטומ"צ בגו"ר

[קייץ, תשכ"ט]

מענה לר' ישכר שלמה ומרת שיינא טייכטל שכתבו ע"ד רצונם לנסוע לאה"ק, ופירטו כמה טעמים לדבר, וכתבו: "לאור כל הנ"ל שאלתנו מכ"ק אד"ש אם נכונה תכניתנו זו וכדאי לנו לנסוע לא"י או לא" (מהעתקה):

באם: 1) ברור שלא יהיו קישויים בקבלת היתר יציאה משם, 2) לא יכנסו עי"ז לחובות, 3) הנהלת הכולל תסכים [לנסוע לא"י].

אזכיר עה"צ

*

[תשכ"ח?]

מענה להת' יחזקאל אלי' סטאליק (מהעתקת המזכיר):

על התיבות שבמכתבו: "מה עלי לעשות", כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א:

כעצת הנהלת הישיבה, ואלו היודעים הנהוג בכיו"ב.

אזכיר עה"צ.

שער היחידות

מרת גיטל לאה תי' סטאליק, עם הורי', לפני חתונתה

בס"ד. אור ליום ד' אדר, תשל"א

יחידות לפני החתונה

מסרתי הפדיון נפש עם ההזמנה לחתונה ליד רבינו שליט"א. קרא את הפתקא ועשה כמה ציונים בהזמנה וגם בפ"נ.

איר ווייסט שוין זיכער ווען די חתן קומט?

ועניתי: מיטוואך אי"ה. (נ"ל שהוסיף: איר ווייסט שוין?)

די חתונה זאל זיין בשעטומו"צ. די טאכטער זאל זיין געבענטשט בגשמיות וברוחניות. איר זאלט מאכן ווארעם און ליכטיג ארום זיך און עס זאל זיין ווארעם אין הויז (ועוד). עס זאל זיין א געבענטשע הויז, זיין געבענטשט פון די טאטע און מאמע און עס זאל זיין א בנין עדי עד.

ובנוגע שידוכים, אזוי ווי איר וועט חתונה מאכן די טאכטער, וועט איר טאן אין גיכן שידוכים מיט די איבעריגע קינדער (ועוד).

Yechidus of Mrs. Gittel Leah Stolik & here Parents, Before her wedding – 4 Adar, 5731

I gave my pidyon and invitation to the Rebbe Shlita. He read them and made some notations on both.

Do you know for sure when the choson is arriving?

Wednesday, iy"h (I think he added: you know already?*)*

The wedding should be in a good and auspicious hour. Your daughter should be blessed materially and spiritually, you should make light and warmth around you, and your home should have warmth (etc.). Your house should be blessed, blessed from your father and mother, and it should be a binyan adei ad.

As far as shiduchim, just like you're marrying off your daughter, you will quickly make shiduchim for your other children (etc.).

הרב **יחזקאל אליהו** ומרת **גיטל לאה** שיחיו **סטאליק**, לפני לידת אבי החתן

בס"ד. יחידות אור ליום ב', כ"ט שבט, תשל"ב

הרבי קרא את המכתב ושאל: אין וועלכע שפיטאל האט איר זיך פארשריבן? עניתי "לעפערטס". הרבי רשם בראש הנייר.

הרבי אמר: אזוי ווי איר פירט זיך צו געבן צדקה ערב שבת פאר ליכט בענטשן, זאלט איר זיך (אזוי טאן) אזוי פירן יעדן טאג ביזן האבן דעם קינד, ובפרט מאנטאג און דאנערשטאג אין דער פרי.

איר זאלט איבערקומען דעם טראגן ביז'ן געבורט געזונטערהייט, און די געבורט זאל זיין אין א גרינגן אופן.

די קינד זאל זיין א לעבעדיקע און א געזונטער, און איר זאלט איםביידע מחנך זיין צו תורה ומצות און מגדל זיין צו חופה ומעשים טובים.

און בנוגע וואס איר שרייבט וועגן לערנען, זאלט איר מצליח זיין. און בנוגע וואס איר שרייבט וועגן חושן משפט און אבן העזר איז דאס א גלייכער זאך, און לערנען עכ"פ די הלכות וואס מען לערנט.

און בנוגע צו שימוש ברבנים, בכלל שימוש ברבנים איז א גלייכע זאך, און בנוגע וועלכע רבנים קענט איר זיך נאכפרעגען (ביי די וואס האבן געטאן אין דעם). די רבנים וואס זיינען נאענט צו אונז און די ראש ישיבה פון ישיבה אונזערע, וואס זיי האבן הנאה אז מען קומט זיי פרעגן.

YECHIDUS OF RABBI YECHEZKEL ELIYAHU AND MRS. GITTEL LEAH STOLIK BEFORE THE BIRTH OF THE CHOSSON'S FATHER – 29 SHEVAT, 5732

The Rebbe read the letter and asked: Which hospital did you register at? *I answered: Lefferts. The Rebbe wrote on the top of the paper.*

The Rebbe said: Just like you give tzedakah on Erev Shabbos before lighting candles, you should do this every day until you have children, especially Monday and Thursday mornings.

You should make it through the pregnancy in good health and have an easy birth.

The child should be lively and healthy, and you should both educate him in Torah and mitzvos and raise him to chuppah and maasim tovim.

Regarding what you write about learning, you should be successful. And regarding what you write about choshen mishpat and even ha'ezer, it's a good idea; learn at least the halachos that people learn.

As far as shimush for rabbonus, in general it's a good idea, and as far as which rabbonim, you can ask (by those that have dealt with this). The rabbonim who are close to us and the rosh yeshiva of our yeshiva, who enjoy when people come and ask.

הרב יחזקאל אליהו ומרת גיטל לאה שיחיו סטאליק, לפני לידת בתם

בס"ד. יחידות עם כ"ק אד"ש יום א' אדר א', תשל"ג

בקוויטל הי' כתוב בקשר ללידה קלה ובקשר להמשכת הכולל.

עס זאל זיין א געזונטע קינד, בעתו ובזמנו, מען זאל זוכה זיין צו מחנך זיין די קינד צוזאמן מיט אייער זון (אזוי ווי איר האט געשריבן) לחופה ולמעשים טובים.

בקשר צו די כולל, מצדך איז דאס זייער א גלייכע זאך, ובנוגע לפועל וועט איר ריידן מיט הנהלת הכולל. און דו וועסט איבערגעבן אז דו האסט שוין גערעדט מיט מיר און מסתמא זיינען זיי מחליט לפי דעם אופן ווי מען האט געלערנט ביז ערשט.

דאס וואס דו ווילסט לערנען סמיכות און נעמן שימוש איז א גלייכע זאך, וועט איר איבעררייד מיט די הנהלת הכולל...

Yechidus of Rabbi Yechezkel Eliyahu and Mrs. Gittel Leah Stolik Before the birth of their Daughter – 1 Adar I, 5733

In the kvittel we wrote regarding an easy birth and continued learning in kolel.

The child should be healthy, at the appropriate time, you should merit to educate the child together with your son (that you wrote about) to chuppah and maasim tovim.

Regarding the kolel, from your end, it's a good idea. Practically, you have to speak to the administration of the kolel. You will let them know that you already spoke to me about this, and I assume they will decide based on how you learned till now.

This that you want to learn semicha and shimush is a good idea, so you'll speak with the kolel administration...

שער הגהות

שיחת כ"ה אייר תשכ"ו – לנשי ובנות חב"ד

ב"ה.

מיר געפינען זיך איצט אינמיטן די טעג פון ספירת-העומר, וועלכע בינדן-צוזאמען די ביידע ימים-טובים פון פסח און שבועות – שטייענדיק שוין נענטער צום יום-טוב שבועות. שבועות איז דער זמן מתן תורתנו, ווען דער אויבערשטער האט אונז דורך תורה געמאכט פאר א פאלק, פאר זיין פאלק, א גאטלעכע אומה, און אונז באשאנקען מיט אמתער און עכטער פרייהייט. התורה היא חיינו: די תורה איז אונזער גאטלעכער לעבנס-קראפט, וואס האט אונז דורכגעטראגן דורך די פארשידענע לעבנס-עטאפן און תקופות ענדערונגען אין פארלויף פון טויזענטער יארן זינט זי איז אונז געגעבן געווארן; און מיט דעם כח פון תורה וועלן מיר ווייטער גיין ביז צו דער אמתער און שלימותדיקער גאולה דורך משיח צדקנו.

בכדי אויפצונעמען א גאר טייערע און גוטע זאך, בפרט אזא וואס איז לעבנס-וויכטיק, פאדערט זיך א בעוויסטע הכנה – אויף וויפל ס'איז מעגלעך – און באשטימטע צייט-אומשטענדן און סביבה באדינגונגען. אזוי איז אויך בנוגע קבלת התורה: אט-די זיבן ספירה-וואכן האט דער אויבערשטער באשטימט פאר אידן ווי די צוגרייטונגס צייט צו אויפנעמען די טייערסטע תורה-מתנה. אין די טעג דארף יעדער איד – מאן און פרוי גרויס און קליין – זיך דורכדרינגען מיט דער אומגעהויערער גרייטקייט צו קבלת התורה, צו נעמען און אריינבעמען די תורה: ניט באנוגענען זיך בלויז מיט דעם וואס דער אויבערשטער גיט די תורה, נאר זיין אליין מוכשר צו ווערן א פול-שטענדיקער אויפנעמער פון תורה, ביז וואנעט תורה זאל זיין דער אויסשליסלעכער וועג-ווייזער און פירער פון טאג-טעגלעכן לעבן-גאנג פונעם אידן, דער חיות-קוואל און באשטאנד פון זיין גאנצן אויפפיר – פון זיין גאנצן וועזן.

און וויבאלד אז תורה איז די וואס פונדעוועט און פורעמט דאס גאנצע לעבן פון אידן – אין אלע זיינע אספעקטן און דערשיינונגען – איז פארשטאנדיק, אז תורה אנטהאלט אין זיך אזוינס, וואס שטייט אין איינקלאנג מיט די איינגעשטעלטע איינשטעלן אינעם סדר החיים. דאס לעבן אין אלגעמיין טיילט זיך און דרוקט זיך אויס אויף צוויי אופנים: איין סוג לעבן באשטייט פון געוויינטלעכע, טאג-טעגלעכע געשעענישן, וואס ווערן באטראכט ווי נאטירלעכע דערשיינונגען און אין וועלכע ס'איז ניט קענטיק די ווירקונג פון באזונדערס-ספעציעלע כחות; און ס'איז דא א צווייטע קאטעגאריע פון לעבנס-פאסירונגען, וועלכע שטעלן מיט זיך פאר ניט-געוויינלעכע, איבערנאטירלעכע דערשיינונגען, וואס ווערן באווירקט פון ספעציעלע כחות – אן אפענעם אויסדרוק פון השגחה פרטית. אין ספרים ווערן אט-די צוויי לעבנס-דרכים באצייכנט ווי הנהגת טבעית און הנהגה נסית: ווען הקב"ה פירט די וועלט אין א טבע-שטייגער, וואס חזר'ט זיך איבער טאג נאך טאג און יאר נאך יאר; און ס'איז דא א הנהגה וואס באשטייט פון העכער פון טבע און דאס זיינען די נסים וואס א דער אויבערשטער באווייזט צו די וואס פארדיענען עס, ניט קיין טאג-טעגלעכע דערשיינונג. דאך קען יעדער איינער, דורך א גרונטיקן אריינטראכט פון אריינבליק אין זיין חיי יום יום, דערבליקן און דערשפירן אינעם אייגענעם לעבן אויך אט הנהגה נסית.

און אזוי ווי דאס אלץ איז ביי יעדן אידן אין זיין לעבן ווי א פרט, איז עס אויך אזוי אין באצוג צום לעבן פון אידישן פאלק ווי א כלל, ווי א גאנצע;

. . וואס האט אונז דורכגעטראגן דורך די פארשידענע לעבנס-עטאפיען . .

. . פאדערט זיך א ~~געווויסע~~ הכנה . .

. . ניט באנוגענען זיך בלויז מיט דעם וואס דער אויבערשטער <u>גיט</u> די תורה, נאר זיין אליין מוכשר צו ווערן א פולשטענדיקער <u>אויפנעמער</u> פון תורה . .

. . אז תורה אנטהאלט אין זיך אזוינס, וואס שטייט אין איינקלאנג מיט די ~~איינגעטיילטע איינשטעלן~~ **איינטיילונגען** אינעם סדר החיים. דאס לעבן אוין אלגעמיין טיילט זיך און דריקט זיך אויס אויף צוויי אופנים . .

. . וועלכע שטעלן מיט זיך פאר ניט-געוויינטלעכע, איבערנאטירלעכע דערשיינונגען . .

. . הנהגה <u>טבעית</u> און הנהגה <u>נסית</u>: **אַ הנהגה ווען** הקב"ה פירט די וועלט אין א <u>טבע</u>-שטייגער . .

. . דורך א גרונטיקן אריינטראכט פון ארייבליק אין זיין חיי יום יום, דערבליקן און דערשפירן אינעם אייגענעם לעבן אויך ~~אט~~ **די** הנהגה נסית.

און אזוי ווי דאס אלץ איז ביי יעדן אידן ~~אין זיין לעבן~~ ווי א פרט . .

- ב -

און אזוי ווי דאס דריקט זיך אויס אין יעדען באזונדערן דור, אזוי שניידט עס דורך די אלגעמיינע ~~דברי~~ ימי החיים, די כללות־געשיכטע פון אידן, זינט זיי זיינען געווארן א פאלק, און נאך פריער – זינט די וועלט שטייט.

די זעלביקע סארט פארטיילונג איז אויך דא אין תורה, וואס איר ~~הויפטזאך איז דאך אדא דאס~~ לערנען ברענגט צו מעשה: קיום המצות, זיינען דא צוויי קאטעגאריעס אין מצוות: אזעלכע מצוות וואס זייער אינהאלט איז צו דערנעמען א אידן מיטן באוואוסטזיין, אז די הנהגה טבעית, די נאטירלעכע וועלט־איבערלעבונגען שטאמען און ווערן געפירט פון דעם אויבערשטן; און ס'זיינען דא אזעלכע מצוות, וואס זייער הייליקע סגולה זאגט זיך אויס אין שטארקן א אידן מיט דער טיפער איבערצייגונג, אז ווען נויטיק באווייזט השי"ת א נס, און אז ער פירט זיך מיט אידן בכלל אין א וועג פון איבערנאטירלעכקייט.

ס'זיינען ~~אבער~~ דא אויך אזעלכע מצוות, וואס איינע און די זעלבע מצוה אנטהאלט אין זיך אט די ביידע אספעקטן, ביידע באדייטונגען און אנווייזונגען אויף דעם אויבערשטנ'ס הנהגה אין וועלט: סיי די אנצייגונג אז די הנהגה טבעית איז די "האנט" פון דעם אויבערשטן; און סיי די שטארקע דערמאנונג ~~דערמוטיקונג~~ פון דער הנהגה נסית, אז השי"ת באווייזט די אידן זיינע חסדים אויף אן איבערנאטירלעכן שטייגער.

פון די מצוות איז די מצוה וואס איז דער מערסט קאנוועקשאן ~~אט דאס איז אויך פארבונדן מיט~~ דער טעמע פון דער היי־יאריקער קאנווענשאן פון נשי ובנות חב"ד – מצות שבת. שבת ~~איז פון די מצוות וואס~~ אנטהאלט אין זיך די דאזיקע ביידע אנווייזונגען און מוסר־השכל: שבת איז איינע פון די עשרת הדברות, וועלכע שטייען צוויי מאל אין דער תורה ~~(איך שמות און אין דברים)~~ – ווערט אין תורה גופא, ביים ערשטן מאל (אין פ' יתרו), דערקלערט דער טעם פון מצות שבת: ווייל זעקס טעג האט דער אויבערשטער באשאפן די וועלט, און האט דעם זיבעטן טאג גערוט – איז בשעת א איד איז מקיים אט־די מצוה פון שבת ווי דער אויבערשטער האט געבאטן, אז נאך די "ששת ימים תעבוד" איז ביי אים דער זיבעטער טאג "שבת לה' אלקיך", ער היט אפ און הייליקט דעם שבת לויטן רצון ה' – ווערט ביים אידן דערוועקט און פארשטארקט די אמונה און באנעם, דער שטארקער גלויבן און פארשטאנדלעכע איבערצייגונג, אז וועלט איז ניט ח"ו אליין־עקזיסטירנדיקע מציאות, נאר אז דער אויבערשטער האט זי באשאפן און פירט זי אן אויפן אופן פון זעקס באשאפונגס־טעג און יום השביעי שבת.

און אט־די זיבן בראשית־טעג ווידערהאלן זיך יעדער וואך און וואך: דער אויבערשטער טוט נאכאנאנד אויפהאלטן און אויפמאכן די וועלט – און ווי דערקלערט אין חסידות– אויך באשאפן זי תמיד ממש פון דאסניי. "בכל יום תמיד מעשה בראשית": טאג נאך טאג שטענדיק, ווערט די וועלט איבעראנייס באשאפן פון דעם אויבערשטן, פונקט ווי אין די "מעשה בראשית" טעג און אז ס'קומט שבת "רוט" דער אויבערשטער און פאדערט דאס זעלבע פון אידן. איז ווען דער איד פארבינדט און פאראייניקט זיין פירונג מיט דער הנהגה פון אויבערשטן – ווערט ער צוזאמען מיטן באשעפער פון דער געוועלטיקער אויף וועלט, – דאס איז וואס שבת באטאנט: די בעל־הבתישקייט פון השבחה עליונה און צוזאמענהאנג מיט הנהגה טבעית.

. . און אזוי ווי דאס דריקט זיך **אויס** אין יעדען באזונדערן דור, אזוי שניידט עס דורך די אלגעמיינע ~~דברי~~ ימי~~ם~~ **ה**חיים . .

. . די זעלביקע סארט פארטיילונג איז אויך דא אין תורה, וואס איר ~~הויפטזאך איז דאך אזא~~ לערנען ~~וואס~~ ברענגט צו מעשה : . .

. . ס'זיינען ~~אבער~~ דא **אויך** אזעלכע מצוות . .

. . סיי די אנצייגונג אז די הנהגה טבעית **איז** די "האנט" פון דעם אויבערשטן ; און סיי די שטארקע דערמ~~וטיקונג~~ דערמ**אנונג** פון דער הנהגה נסית . .

. . ~~אט דאס איז אויך פארבונדן מיט~~ **פון די מצות - איז די מצוה וואס מ'האט באַשטימט פאר** דער טעמע פון דער היי-יאריקער קאנווענשאן פון נשי ובנות חב"ד - <u>מצות שבת</u>. שבת ~~איז פון די מצוות וואס~~ אנטהאלטן אין זיך די ~~דאזיקע~~ביידע אנווייזונגען און מוסר-השכל : שבת איז א טייל פון די עשרת הדברות, וועלכע שטייען צוויי מאל אין דער תורה ~~(אין שמות און אין דברים)~~ - ווערט אין תורה גופא . .

. . אז וועלט איז ניט ח"ו **אַן** אליין-עקזיסטירנדיקע מציאות, נאר אז דער אויבערשטער האט זי באשאפן און פירט זי אן אין **אַן** אופן פון זעקס באשאפונגס-טעג און יום השביעי שבת . .

. . איז ווען דער איד פארבינדט און פאראייניהייטלעכט **כביכול,** זיין פירונג מיט דער הנהגה פון אויבערשטן - ווערט ער **"שותף" -** צוזאמען מיטן באשעפער דער געוועלטיקער אויף וועלט, - ~~און~~ דאס איז וואס שבת . .

אין פרשת ואתחנן, וואו די עשרת הדברות חזרן זיך איבער צום צווייטן מאל, דערקלערט תורה, אז שבת דארף אידן דערמאנען ווי אזוי זיי זיינען געווען פארשקלאפט אין מצרים, און ווי אזוי דער אויבערשטער האט (אויף אן איבערנאטירלעכע וועג און דורך מעשי נסים) ארויסגעצויגן די אידן פון דארט אויף דעם באדינג, אז אידן זאלן זיך באפרייען פון דעם פרעה מלך מצרים פון זיין צייט – און אויך פון די פארשידענע וועלט באגרענעצונגען (מצרים) פון יעדער צייט – און זיין אויף אייביק עבדים צו הקב"ה, זיין אינגאנצן אונטערווארפן זיינע געבאטן.

"על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת": אט-די נסים'דיקע באפרייאונג פון מצרים און קנעכטשאפט צו השי"ת ווירקט זיך אויס אין דעם וואס א איד היט אפ דעם שבת, דורך פארמיידן זיך פון טאן וואס מ'טאר ניט, און הייליקט אים דורך מקיים זיין די מצוות וואס דארפן געטאן ווערן אין דעם טאג. דורך דעם באווייזט דער איד זיין שטענדיקן און לעבנס-ווירקלעכן געדענקען אז דער אויבערשטער פירט זיך אויך היינט מיט אידן אויפן זעלבן וואונדערלעכן, העכער פון טבע שטייגער אזוי ווי דאן ביי יציאת מצרים – און דאס איז דער באוואוסט [illegible] זיין פון דער הנהגה נסית.

דאס מיינט פון איין זייט דארף דער שבת'דיקער טאג דורכדרינגען דעם אידן מיט דער ווירקלעכער איבערציגונג, ביז צו זעלבסטפארשטענדלעכקייט – און דאס דארף ער מיטנעמען אין אלע וואכן-טעג – אז די אזוי-גערופענע נאטור-פירונג פון וועלט איז באמת די דורכאויסיקע השגחה פרטית פון אויבערשטן, וואס טוט כסדר באשאפן און אנפירן מיט אלע וועלט-איינצלהייטן. אזוי דארף דער שבת, פון דער צווייטער זייט, ארייגעבן אידן דעם נויטיקן שטענדיק זכרון, דעם אומאויפהערלעכן געדענקען, אז ניט בלויז אמאל, ביי יציאת מצרים, האט הקב"ה געוויזן נסים און איצט איז מען ח"ו עבדים, ס׳ארשקלאפט צום ארום; מ'זאל ניט מיינען אז עגליך מיט די ניט-אידן, – וועלכע זיינען אונטערווארפן פארש ידענע וועלט-געזעצן, כאטש זיי זיינען ניט אין איינקלאנג מיט תורה – מוזן אזוי אויך אידן ח"ו וועלכע ס'איז אונטערווארפן קיים צו וועלטיקע אומשטענדן וואס זיינען קעגן תורה. דארף הערשן אט-דער געדענקען, אז פונקט ווי דאמאלס, ביים ארויס פון מצרים האט דער אויבערשטער אנגעזאגט: עבדי הם ולא עבדים לעבדים: איר זייט בלויז מיינע קנעכט און לחלוטין ניט אונטערטעניק און אונטערווארפן די יעניקע וואס זיינען אליין ניט מער ווי עבדים; אזוי דארף דער שבת דינען ווי א טאג-טעגלעכע דערמאנונג און אנווייזונג: אויב א איד טרעפט זיך אן אין א קאנפליקט צווישן דער פאדערונג פון דער אומגעבונג און צווישן דאס וואס שטייט אין תורה, אין שלחן ערוך – בלייבט דער איד שטענדיק דער קנעכט פון אויבערשטן – עבדי אתם! בלויז די הערשאפט פון אויבערשטן האט א געוועלטיקונג אויף אידן; און זיין באציאונג מיט אידן איז תמיד אויך אן איבערוועלטיקע, א נסים'דיק-וואונדערלעכע.

און דאמלט איז עס זיכער, אז ווערט האבן א רואיקן שבת; און שבת איז דאך דער טאג "דמיני' מתברכין כולא יומין" – וועט דער שבת ווערט דורכגעפירט און דורכגעהייליקט ווי ס'דארף זיין, ווערן דאן פון דעם שבת געבענטשט אלע קומענדיקע וואכן-טעג מיט קדושה און ברכה.

. . און אזוי ווי דער אויבערשטער האט **(**אויף אן איבערנאטירלעכע וועג און דורך מעשי נסים**)** ארויסגעצויגען די אידן פון דארט ~~אויף~~ **מיט** דע~~ר~~**ם** <u>באדינג</u>, אז אידן זאלן **(**זיך באפרייען פון דעם פרעה מלך מצרים פון זיין צייט - און אויך פון די פארשידענע וועלט באגרענעצונגען (מצרים) פון יעדער צייט - און**)** זיין אויף אייביק עבדים צו הקב"ה . .

. . העכער פון טבע שטייגער אזוי ווי דאן ביי יציאת מצרים - ~~און~~ דאס איז דער באוואוסטזיין פון דער הנהגה נסית . .

. . דאס מיינט: פון איין זייט דארף דער שבת'דיקער טאג דורכדרינגען דעם אידן מיט דער ~~וויכטיקער געדאנקלעכער~~ איבערצייגונג, ביז צו זעלבסטפארשטענדלעכקייט - און דאס דארף ער מיטנעמען **אויך** אין אלע וואכן-טעג . .

. . אזוי **אויך** דארף דער שבת, פון דער צווייטער זייט, אריינגעבן אידן דעם *[תחלה נכתב "נויטיקן שטענדיק", ותיקן:]* שטענדיק נויטיקן זכרון . .

. . מ'זאל ניט מיינען אז **מ'איז** ~~צו~~גלייך מיט די ניט-אידן . .

. . האט דער אויבערשטער אנגעזאגט: עבדי~~ם~~ הם ולא עבדים לעבדים: איר זייט בלויז <u>מיינע</u> קנעכט און לחלוטין ניט אונטערטעניש**ג** און אונטערוווארפן די יעניקע וואס זיינען אליין ניט מער ווי עבדים . .

. . און דאמאלט איז ~~ער~~ זיכער, אז מוועט האבן א רואיקן שבת . .

- ד -

ווי גערעדט ביי פריערדיקע געלעגנהייטן, הויבט זיך אן דער אריינפיר צו שבת מיט א צייט פריער נאך איידער שבת דער שבת ווערט געלטיק על-פי דין: מיט א צאל מינוטן פריער דארף מען אנצינדן שבת-ליכט און אריינברענגען ליכטיקייט אין דער נאך-אלץ-וואכעדיקער וועלט. און אויף אט דער ליכטיקייט מאכט מען די ברכה "אשר קדשנו במצוותיו" – דער אויבערשטער האט געהייליקט די אידן דורך די מצוות "להדליק נר שבת": שבת-ליכט דארף מאכן ליכטיק ביי זיך אין הויז און פון דעם טאג דארפן דערנאך דורכגעלויכט ווערן די וואכעדיקע טעג; און פון דעם הויז דארף דאס ליכט זיך צעשפרייטן אין דעם גאנצן אחום. ווערט אפגע'פסקנט אין שו"ע, באגרינדעט אויף דער אנווייזונג פון משנה און גמרא, אז אט-די מצוה האט דער אויבערשטער איבערגעגעבן/ פרויען.

איז נויטיק צו אט-דער מצוה פון נרות-שבת דער אויפגאבע דאס באלייכטן אויך די וואכיקייט, וואס אין דעם אריינפיר איז אנגעדייטעט דער גאנצער אינהאלט פון שבת: א איד האט בכוח דורך דעם אויבערשטנ'ס א מצוה אויפצוטאן, אז אויך א הויז, וואס פאר זיך קען דארט ח"ו פעלן דאס נויטיקע ליכט, זאל זי פארוואנדלט ווערן אין א ליכטיק-הייליק הויז, א געזונט, פריילעך און גליקלעך הויז בגשמיות וברוחניות.

און אט-די אויפגאבע און זכות איז איבערגעגעבן געווארן דער אידישער פרוי, אז זי זאל דורכפירן אט-דעם ליכט-אריינפיר און הייליקן צוגרייט צו שבת, און דערנאך זאל אט-דער שבת-אור דורכלייכטן די אלע וואכן-טעג.

דאס איז אויך די אפלערנונג און מוסר השכל פון דעם וואס די חכמים ז"ל דערציילן אונז אין מדרש וועגן דער ערשטער פון אונזערע אמהות (שרה, רבקה רחל און לאה): אז ווען שרה אמנו האט פרייטיק געצונדן די שבת-ליכט, איז טראץ דעם, וואס דאס בוימל איז געווען בלויז גענוג אויף צו ברענגען די נויטיקע שעות פון שבת האבן אונזער מוטערס ליכטעלאך געברענט, און באלויכטן ביזן קומענדיקן ערב-שבת, וואס דאס האט זי געהאט בכוח צוליב איר גרויסער צדקות און מעשים טובים. דאס ווייזט;

יעדער אידישע טאכטער ווערט אנגערופן בת שרה, רבקה, רחל ולאה, דאס מיינט, אז א אידישע טאכטער האט בירושה אט-די איבערנאטירלעכע קראפט: אנצינדנדיי די נרות שבת און מאכנדיק דערביי די ברכה – אז דער אויבערשטער האט זי געהייליקט מיט אנזאג במילא געגעבן דעם כח דערצו – זאלן די דאזיקע שבת-ליכטיקייט און ווארעמקייט ניט בלויז דעם שבת'דיקן טאג, נאר זאלן באגלייטן און דורכנעמען אלע שפעטערדיקע טעג פון וואך, ביז דעם קומענדיקן פרייטיק, ווען זי וועט ווידער צינדן די נרות שבת מיט באנייטער קדושה, מיט צוגעגעבנער ליכטיקייט און מיט מער ווארעמקייט.

און ווי גערעדט פריער, ווערט דערמיט באלויכטן דאס הויז פונעם אידן און זיין לעבנס-וועג אויף ביידע אופנים: סיי אין די טאג-טעגלעכע, אזוי-גערופענע נאטירלעכע ערשיינונגען, סיי אין די אויסנאמלעכע, ניט-געוויינטלעכע פאסירונגען

. . הויבט זיך אן דער ארײנפיר צו שבת מיט א צייט פריער נאך איידער דער *[תחלה מחק תיבת "דער", וביטל המחיקה]* **מעת לעת פון** שבת ~~ווערט גילטיק על-פי דין~~ *[תחלה כתב "**אנהייב**", ומחק וכתב:]* **הייבט זיך אן**: מיט א צאל מינוטן פריער דארף מען אנצינדן שבת-ליכט . .

. . אז אט-די מצוה האט דער אויבערשטער איבערגעגעבן **בעיקר צו די** פרויען.

איז נויטיק ~~צו~~ **אַז** אט-~~דער~~ **די** מצוה פון נרות-שבת **איז אין** דער **צייט פון** ארײנפיר ~~דאס~~ באלייכטן אויך די וואכיקייט, ~~וואס~~ אין דעם ~~ארײנפיר~~ איז אנגעדייטעט **אויך** דער ~~גאנצער~~ אינהאלט פון שבת: א איד האט בכוח דורך דעם אויבערשטענ'ס א מצוה אויפצוטאן, אז אויך *[תחלה מחק תיבת "אויך", וביטל המחיקה]* א הויז: וואס **אַן און** פאר זיך קען דארט ח"ו פעלן דאס נויטיקע ליכט . .

. . האבן אונזער מוטערס ליכטעלאך געברענט, און באל~~י~~ויכטן ביזן קומענדיקן ערב-שבת, וואס דאס האט זי געהאט בכוח צוליב איר גרויסער צדקות און מעשים טובים.

* דאס ווייזט;: יעדער אידישע טאכטער ווערט אנגערופען בת שרה, רבקה, רחל ולאה . .

[סימן ע"י כוכבית להתחיל פיסקא עם המילים "דאס ווייזט", וסימן לחבר לשם הפיסקא "יעדער אידישע טאכטער"]

. . זאלן די דאזיק**ע** שבת-ליכטיקייט און ווארעמקייט **אנהאלטן** ניט בלויז דעם שבת'דיקן טאג, נאר **זיי** זאלן באגלייטן און דורכנעמען אלע שפעטערדיקע טעג פון וואך . .

. . סיי אין די טאג-טעגלעכע, אזוי-גערופענע נאטירלעכע ~~ד~~ערשיינונגען, סיי אין די ~~אויסנאמלעכע~~, ניט-געוויינטלעכע פאסירונגען . .

- ה -

אין יעדן פון די ביידע פאלן ווערט דער איד געפירט און באשיצט פון דעם אויבערש דעם שומר ישראל. דורך דעם וואס יעדער איד וועט פארוואנדלען זיין הויז אין א משכן ומקדש צום אויבערשטן – א הויז וואו דער אויבערשטער געפינט זיך דארט, "ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"; א שטוב וואו אויך וואכעדיקע טעג ווערן זיין דערהויבן מיט הויכקייט און קדושה פון שבת ויום-טוב – וועט אונז דער אויבערשטער באשיצן אלע צייטן, ביז צום ליכטיקן טאג פון דער גאולה האמיתית והשלימה באר אינגיכן דורך משיח צדקנו.

דער אויבערשטער זאל בענטשן יעדערער פון אייך, און אלעמען צוזאמען, איר זאלט ליכטיק מאכן די אייגענע היימער און אויפלייכטן די היימער אייך מיט דער קדושה פון תורה ומצוות, "קדשנו במצותיו"; און דאס דאזיקע ליכט זאל באלייכטן נארמאלן, געוויינטלעכן לעבנס-וועג און סיי די ניט-געוויינטלעכע ערשיינונגען. אומעטום און אלעמאל זאל ליכטיק געדאנק: דער אויבערשטער געפינט זיך מיט זיינען דעם אויבערשטנס פאלק און דער אויבערשטער איז אונזער פירער און ג-ט, וועט פירן דאס הויז בעזונטערהייט און פריילעכערהייט, מחנך זיין און די קינדער לתורה חופה ומעשים טובים און אויפשטעלן א דור ישרים יבורך – גוטע און געזונטע דורות בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[הכוכבית דלהלן פירושה להתחיל פיסקא חדשה]

* **און** דורך דעם וואס יעדער איד וועט פארוואנדלען זיין הויז אין א משכן ומקדש צום אויבערשטן . . *[כנראה תחלה מחק ותיקן: "וואס יעדער איד ~~וועט~~ פאוואנדלט"]*

. . אויבערשטער ~~פירן און~~ באשיצן ~~דורך~~ **אין** אלע צייטן, **און פירן אונז** ביז צום ליכטיקן טאג פון דער גאולה האמתית והשלימה גאר אינגיכן דורך משיח צדקנו . .

. . זאלט ליכטיק מאכן די אייגענע הייזער און אויפלייכטן~~, וויפל ס'איז נאר מעגלעך~~, **אויך** די הייזער ~~אום~~ **ארום** אייך מיט דער קדושה פון תורה ומצוות, "קדשנו במצוותיו"; און דאס דאזיקע ליכט זאל באשטראלען סיי ~~זייער~~ **דעם** נארמאלן, געוויינטלעכן לעבנס-וועג און סיי די ניט-געוויינטלעכע ~~ד~~ערשיינונגען; *[הכוכבית דלהלן פירושה להתחיל פיסקא חדשה]*

* אומעטום און אלעמאל זאל ~~ביי זיי~~ לייכטען ~~איין~~ **דער** געדאנק: דער אויבערשטער געפינט זיך מיט ~~זיי~~ **אונז**, ~~זיי~~ **מיר** זיינען דעם אויבערשטנס פאלק און דער אויבערשטער ~~זייער~~ **אונז**ער *[תחלה נכתב "פירער און ג-ט", ותיקן:]* ג-ט און פירער, **און** *[תחלה נכתב "וועט מען", ותיקן:]* מען וועט פירן דאס הויז געזונטערהייט און פריילעכערהייט, מחנך זיין און ~~אויסהאדעווען~~ **מגדל זיין** קינדער לתורה **ל**חופה **ול**מעשים טובים און אויפשטעלן א דור ישרים יבורך - גוטע און געזונטע דורות בגשמיות ~~ו~~**ו**ברוחניות גם יחד.

די רייד פון ליובאַוויטשער רבי'ן שליט"א

צו דער געלעגנהייט פון דעם היי־יאָריקן אַלוועלטלעכן
כנוס פון נשי ובנות חב"ד — אייר תשכ"ו

מיר געפינען זיך איצט אינמיטן די טעג פון ספירת־העומר, וועלכע בינדן־צוזאַמען די ביידע ימים־טובים פון פסח און שבועות — שטייענדיק שוין נענטער צום יום־טוב שבועות. שבועות איז דער זמן מתן תורתנו, ווען דער אויבערשטער האָט אונז דורך תורה געמאַכט פאַר אַ פאָלק, פאַר זיין פאָלק, אַ ג־טלעכע אומה, און אונז באַשאָנקען מיט אמת'ער און עכטער פרייהייט. התורה היא חיינו: די תורה איז אונזער ג־טלעכע לעבנס־קראַפט, וואָס האָט אונז דורכגעטראָגן דורך די פאַרשידענע לעבנס־עטאַפּן און תקופות־ענדערונגען אין פאַרלויף פון טויזנטער יאָרן זינט זי איז אונז געגעבן געוואָרן; און מיט דעם כוח פון תורה וועלן מיר ווייטער גיין ביז צו דער אמת'ער און שלימות'דיקער גאולה דורך משיח צדקנו.

בכדי אויפצונעמען אַ גאָר טייערע און גוטע זאַך, בפרט אַזאַ וואָס איז לעבנס־וויכטיק, פאָדערט זיך אַ הכנה — אויף וויפל ס'איז מעגלעך — אין באַשטימטע צייט־אומשטענדן און סביבה באַדינגונגען. אַזוי איז אויך בנוגע קבלת התורה: אָט־די זיבן ספירה־וואָכן האָט דער אויבערשטער באַשטימט פאַר אידן ווי די צוגרייטונגס־צייט צו אויפנעמען די טייערסטע תורה־מתנה. אין די טעג דאַרף יעדער איד — מאַן און פרוי, גרויס און קליין — זיך דורכדרינגען מיט דער אומגעהויערער גרייטקייט צו ק ב ל ת התורה, צו נ ע מ ע ן און אַריינגעמען די תורה: ניט באַנוגענען זיך בלויז מיט דעם וואָס דער אויבערשטער ג י ט די תורה, נאָר זיין אַליין מוכשר צו ווערן אַ פולשטענדיקער א ו י פ נ ע מ ע ר פון תורה, ביז וואַנעט תורה זאָל זיין דער אויסשליסלעכער וועג־ווייזער און פירער פון טאָג־טעגלעכן לעבן־גאַנג פונעם אידן, דער חיות־קוואַל און באַשטאַנד פון זיין גאַנצן אויפפיר — פון זיין גאַנצן וועזן.

און וויבאַלד אַז תורה איז די וואָס פונדעוועט און פורעמט דאָס גאַנצע לעבן פון אידן — אין אַלע זיינע אַספּעקטן און דערשיינונגען — איז פאַרשטאַנדיק, אַז תורה אַנטהאַלט אין זיך אַזוינס, וואָס שטייט אין איינקלאַנג מיט די איינטיילונגען אינעם סדר החיים. דאָס לעבן אין אַלגעמיין טיילט זיך אויס אויף צוויי אופנים: איין סוג לעבן באַשטייט פון געוויינטלעכע, טאָג־טעגלעכע געשעענישן, וואָס ווערן באַטראַכט ווי נאַטירלעכע דערשיינונגען און אין וועלכע ס'איז ניט קענטיק די ווירקונג פון באַזונדערס־ספּעציעלע כוחות; און ס'איז דאָ אַ צווייטע קאַטעגאָריע פון לעבנס־פּאַסירונגען, וועלכע שטעלן מיט זיך פאָר ניט־געוויינלעכע, איבערנאַטירלעכע דערשיינונגען, וואָס ווערן באַווירקט פון ספּעציעלע כוחות — אַן אָפענער אויסדרוק פון השגחה פרטית. אין ספרים ווערן אָט־די צוויי לעבנס־דרכים באַצייכנט ווי הנהגה ט ב ע י ת און הנהגה נ ס י ת: אַ הנהגה ווען הקב"ה פירט די וועלט אין אַ ט ב ע־שטייגער, וואָס חזר'ט זיך איבער טאָג נאָך טאָג און יאָר נאָך יאָר; און ס'איז דאָ אַ הנהגה וואָס באַשטייט פון העכער פון טבע און דאָס זיינען די נסים וואָס דער אויבערשטער באַווייזט צו די וואָס פאַרדינען עס, ניט קיין טאָג־טעגלעכע דערשיינונג. דאָך קען יעדער איינער, דורך אַ גרונטיקן אַריינטראַכט און אַריינבליק אין זיין חיי יום יום, דערבליקן און דערשפּירן אינעם אייגענעם לעבן אויך אָט־די הנהגה נ ס י ת.

און אַזוי ווי דאָס אַלץ איז ביי יעדן אידן ווי אַ פּרט, איז עס אויך אַזוי אין באַצוג צום לעבן פון אידישן פאָלק ווי אַ כלל, ווי אַ גאַנצע; און אַזוי ווי דאָס דריקט זיך אויס אין יעדן באַזונדערן דור, אַזוי שניידט עס דורך די אַלגעמיינע ימי החיים, די

כללות־געשיכטע פון אידן, זינט זיי זיינען געוואָרן אַ פאָלק, און נאָך פריער — זינט די וועלט שטייט.

די זעלביקע סאָרט פאַרטיילונג איז אויך דאָ אין תורה, וואָס איר לערנען ברענגט צו מעשה: קיום המצוות. זיינען דאָ צוויי קאַטעגאָריעס אין מצוות: אַזעלכע מצוות וואָס זייער אינהאַלט איז צו דערנעמען אַ אידן מיטן באַוואוסטזיין, אַז די הנהגה טבעית, די נאַטירלעכע וועלט־איבערלעבונגען שטאַמען און ווערן געפירט פון דעם אויבערשטן; און ס'זיינען דאָ אַזעלכע מצוות, וואָס זייער הייליקע סגולה זאָגט זיך אויס אין שטאַרקן אַ אידן מיט דער טיפער איבערצייגונג, אַז ווען נויטיק באַווייזט השי"ת אַ נס, און אַז ער פירט זיך מיט אידן בכלל אין אַ וועג פון איבערנאַטירלעכקייט.

ס'זיינען דאָ אויך אַזעלכע מצוות, וואָס איינע און די זעלבע מצוה אַנטהאַלט אין זיך אָט־די ביידע אַספּעקטן, ביידע באַדייטונגען און אָנווייזונגען אויף דעם אויבערשטנס הנהגה אין וועלט: סיי די אָנצייגונג אַז די הנהגה טבעית איז די „האַנט" פון דעם אויבערשטן; און סיי די שטאַרקע דערמאָנונג פון דער הנהגה נסית, אַז השי"ת באַווייזט די אידן זיינע חסדים אויף אַן איבערנאַטירלעכן שטייגער.

פון די מצוות — איז די מצוה וואָס מ'האָט באַשטימט פאַר דער טעמע פון דער היי־יאָריקער קאָנווענשאָן פון נשי ובנות חב"ד — מ צ ו ת ש ב ת. שבת אַנטהאַלט אין זיך די ביידע אָנווייזונגען און מוסר־השכל: שבת איז אַ טייל פון די עשרת הדברות, וועלכע שטייען צוויי מאָל אין דער תורה — ווערט אין תורה גופא, ביים ערשטן מאָל (אין פרשה יתרו), דערקלערט דער טעם פון מצות שבת: ווייל זעקס טעג האָט דער אויבערשטער באַשאַפן די וועלט, און האָט דעם זיבעטן טאָג גערוט. איז בשעת אַ איד איז מקיים אָט־די מצוה פון שבת ווי דער אויבערשטער האָט געבאָטן, אַז נאָך די „ששת ימים תעבוד" איז ביי אים דער זיבעטער טאָג „שבת לה' אלקיך", ער היט אָפּ און הייליקט דעם שבת לויטן רצון ה' — ווערט ביים אידן דערוועקט און פאַרשטאַרקט די אמונה און באַנעם, דער שטאַרקער גלויבן און פאַרשטאַנדלעכע איבערצייגונג, אַז וועלט איז ניט ח"ו אַן אַליין־עקזיסטירנדיקע מציאות, נאָר אַז דער אויבערשטער האָט זי באַשאַפן און פירט זי אָן אין אַן אופן פון זעקס באַשאַפונגס־טעג און יום השביעי שבת.

און די זיבן בראשית־טעג ווידערהאָלן זיך יעדער וואָך און וואָך: דער אויבערשטער טוט נאָכאַנאַנד אויפהאַלטן און אויפמאַכן די וועלט — און ווי ס'ווערט דערקלערט אין חסידות — באַשאַפט ער זי תמיד ממש פונדאָסניי. „בכל יום תמיד מעשה בראשית": טאָג נאָך טאָג ש ט ע נ ד י ק, ווערט די וועלט איבעראַנייס באַשאַפן פון דעם אויבערשטן, פונקט ווי אין די „מעשה בראשית"־טעג און אַז ס'קומט שבת „רוט" דער אויבערשטער און פאָדערט דאָס זעלבע פון אידן. איז ווען דער איד פאַרבינדט און פאַראייניהייטלעכט, כביכול, זיין פירונג מיט דער הנהגה פון אויבערשטן — ווערט ער „שותף" — צוזאַמען מיטן באַשעפער די געוועלטיקער אויף וועלט. דאָס איז וואָס שבת באַטאָנט: די בעל־הבתישקייט פון השגחה עליונה אין צוזאַמענהאַנג מיט הנהגה ט ב ע י ת.

אין פרשת ואתחנן, וואו די עשרת הדברות חזר'ן זיך איבער צום צווייטן מאָל, דערקלערט תורה, אַז שבת דאַרפן אידן דערמאָנען ווי אַזוי זיי זיינען געווען פאַרשקלאַפט אין מצרים, און ווי אַזוי דער אויבערשטער האָט (אויף אַן איבערנאַטירלעכן וועג און דורך מעשי נסים) אַרויסגעצויגן די אידן פון דאָרט מיט דעם ב אַ ד י נ ג, אַז אידן זאָלן (זיך באַפרייען פון דעם פרעה מלך מצרים פון זייך צייט — און אויך פון די פאַרשידענע וועלט באַגרענעצונגען (מצרים) פון יעדער צייט — און) זיין אויף אייביק עבדים צו הקב"ה, זיין אינגאַנצן אונטערוואָרפן זיינע געבאָטן.

„על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת": אָט־די נסים'דיקע באַפרייאונג פון מצרים און קנעכטשאַפט צו דינען השי"ת ווירקט זיך אויס אין דעם וואָס אַ איד היט אָפּ דעם שבת, דורך פאַרמיידן זיך פון טאָן וואָס מ'טאָר ניט, און הייליקט אים דורך מקיים זיין

די מצוות וואָס דאַרפן געטאָן ווערן אין דעם טאָג. דורך דעם באַווייזט דער איד זיין שטענדיקן און לעבנס־וויכטיקן געדענקען אַז דער אויבערשטער פירט זיך אויך היינט מיט אידן אויפן זעלבן וואונדערלעכן, העכער פון טבע שטייגער אַזוי ווי דאַן ביי יציאת מצרים — דאָס איז דער באַוואוסטזיין פון דער הנהגה נסית.

דאָס מיינט: פון איין זייט דאַרף דער שבת'דיקער טאָג דורכדרינגען דעם אידן מיט דער איבערצייגונג, ביז צו זעלבסטפאַרשטענדלעכקייט — און דאָס דאַרף ער מיטנעמען אויך אין אַלע וואָכן־טעג — אַז די אַזוי־גערופענע נאַטור־פירונג פון וועלט איז באמת די דורכאויסיקע השגחה פרטית פון אויבערשטן, וואָס טוט כסדר באַשאַפן און אָנפירן מיט אַלע וועלט־איינצלהייטן. אַזוי אויך דאַרף דער שבת, פון דער צווייטער זייט, אַריינגעבן אידן דעם שטענדיק־נויטיקן זכרון, דעם אומאויפהערלעכן געדענקען, אַז ניט בלויז אַמאָל, ביי יציאת מצרים, האָט הקב"ה געוויזן נסים און איצט איז מען חס־ושלום עבדים, פאַרשקלאַפט צום אַרום; מ'זאָל ניט מיינען אַז מ'איז גלייך מיט די ניט־אידן — וועלכע זיינען אונטער־וואָרפן פאַרשידענע וועלט־געזעצן, כאָטש זיי זיינען ניט אין איינקלאַנג מיט תורה; אַזוי אויך אידן האָבן ח"ו וועלכע ס'איז אונטערוואָרפנקייט צו וועלטיקע אומשטענדן וואָס זיינען קעגן תורה. ס'דאַרף הערשן דער געדענקען, אַז פונקט ווי דעמאָלט, ביים אַרויס פון מצרים, האָט דער אויבערשטער אָנגעזאָגט: עבדי הם ולא עבדים לעבדים: איר זייט בלויז מ י י נ ע קנעכט און לחלוטין ניט אונטערטעניק און אונטערוואָרפן די יעניקע וואָס זיינען אַליין ניט מער ווי עבדים; אַזוי דאַרף דער שבת דינען ווי אַ טאָג־טעגלעכע דערמאָנונג און אָנווייזונג: אויב אַ איד טרעפט זיך אָן אין אַ קאָנפליקט צווישן דער פאָדערונג פון דער אומגעבונג און צווישן דאָס וואָס שטייט אין תורה, אין שלחן ערוך — בלייבט דער איד שטענדיק דער קנעכט פון אויבערשטן — עבדי אתם! בלויז די הערשאַפט פון אויבערשטן האָט אַ געוועלטיקונג אויף אידן; און אַז זיין הנהגה מיט אידן איז תמיד אויך אַן איבער־וועלטיקע, אַ נסים'דיק־וואונדערלעכע.

און דעמאָלט איז זיכער, אַז ער וועט האָבן אַ רואיקן שבת; און שבת איז דאָך דער טאָג „דמיני' מתברכין כולא יומין" — ווען דער שבת ווערט דורכגעפירט און דורכגעהייליקט ווי ס'דאַרף זיין, ווערן דאַן פון דעם שבת געבענטשט אַלע קומענדיקע וואָכן־טעג מיט קדושה און ברכה.

ווי גערעדט ביי פריערדיקע געלעגנהייטן, הויבט זיך אָן דער אַריינפיר צו שבת מיט אַ צייט פריער, נאָך אידער דער מעת לעת פון שבת הויבט זיך אָן: מיט אַ צאָל מינוטן פריער דאַרף מען אָנצינדן שבת־ליכט און אַריינברענגען ליכטיקייט אין דער נאָך־אַלץ־וואָכעדיקער וועלט. און אויף אָט־דער ליכטיקייט מאַכט מען די ברכה „אשר קדשנו במצוותיו" — דער אויבערשטער האָט געהייליקט די אידן דורך די מצוות — „להדליק נר של שבת": שבת־ליכט דאַרפן מאַכן ליכטיק ביי זיך אין הויז און פון דעם טאָג דאַרפן דערנאָך דורכגעלויכטן ווערן די וואָכעדיקע טעג; און פון דעם הויז דאַרף דאָס ליכט זיך צעשפרייטן אין דעם גאַנצן אַרום. ווערט אָפּגע'פסק'נט אין שלחן ערוך, באַגרינדעט אויף דער אָנווייזונג פון משנה און גמרא, אַז אָט־די מצוה האָט דער אויבערשטער איבערגעגעבן בעיקר צו די פרויען.

איז נויטיק אַז אָט־די מצוה פון נרות־שבת איז אין דער צייט פון אַריינפיר, צו באַלייכטן אויך די וואָכעדיקייט. אין דעם איז אָנגעדייטעט אויך דער אינהאַלט פון שבת: אַ איד האָט בכוח דורך דעם אויבערשטנס אַ מצוה אויפצוטאָן, אַז אַ הויז וואָס אַן און פאַר זיך קען דאָרט חס־ושלום פעלן דאָס נויטיקע ליכט, זאָל זי פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ ליכטיק־הייליק הויז, אַ געזונט, פריילעך און גליקלעך הויז בגשמיות וברוחניות.

און אָט־די אויפגאַבע און זכות איז איבערגעגעבן געוואָרן דער אידישער פרוי, אַז זי זאָל דורכפירן אָט־דעם ליכט־אַריינפיר און הייליקן צוגרייט צו שבת, און דערנאָך זאָל אָט־דער שבת־אור דורכלייכטן די אַלע וואָכן־טעג.

דאָס איז אויך די אָפּלערנונג און מוסר השכל פון דעם וואָס די חכמים ז"ל דערציילן אונז אין מדרש וועגן דער ערשטער פון אונזערע אמהות (שרה, רבקה, רחל און לאה): אַז ווען שרה אמנו האָט פּרייטיק געצונדן שבת־ליכט, איז טראָץ דעם, וואָס דאָס בוימל איז געווען בלויז גענוג אויף צו ברענען די נויטיקע שעות פון שבת, האָבן אונזער מוטערס ליכטעלעך געברענט, און באַלויכטן, ביזן קומענדיקן ערב־שבת, וואָס דאָס האָט זי געהאַט בכוח צוליב איר גרויסער צדקות און מעשים טובים.

דאָס ווייזט: יעדער אידישע טאָכטער ווערט אָנגערופן בת שרה, רבקה, רחל ולאה, דאָס מיינט, אַז אַ אידישע טאָכטער האָט בירושה אָט־די איבערנאַטירלעכע קראַפט: אָנ־צינדנדיק די נרות שבת און מאַכנדיק דערביי די ברכה — אַז דער אויבערשטער האָט זי געהייליקט מיטן אָנזאָג און במילא געגעבן דעם כוח דערצו — זאָלן די דאָזיקע שבת־ליכטיקייט און וואַרעמקייט אָנהאַלטן ניט בלויז דעם שבת'דיקן טאָג, נאָר זיי זאָלן באַגלייטן און דורכנעמען אַלע שפּעטערדיקע טעג פון וואָך, ביז דעם קומענדיקן פרייטיק, ווען זי וועט ווידער צינדן די נרות שבת — מיט באַנייטער קדושה, מיט צוגעגעבענער ליכטיקייט און מיט מער וואַרעמקייט.

און ווי געזעדט פריער, ווערט דערמיט באַלויכטן דאָס הויז פונעם אידן און זיין לעבנס־וועג אויף בײדע אופנים: סיי אין די טאָג־טעגלעכע, אַזוי־גערופענע נאַטירלעכע ערשיינונגען, סיי אין די ניט־געוויינלעכע פּאַסירונגען — אין יעדן פון די בײדע פאַלן ווערט דער איד געפירט און באַשיצט פון דעם אויבערשטן, דעם שומר ישראל.

און דורך דעם וואָס יעדער איד וועט פאַרוואַנדלען זיין הויז אין אַ משכן ומקדש צום אויבערשטן — אַ הויז וואו דער אויבערשטער געפינט זיך דאָרט, „ושכנתי בתוכם — בתוך כל אחד ואחד"; אַ שטוב וואו אויך וואָכעדיקע טעג וועלן זיין דערהויבן מיט הייכקייט און קדושה פון שבת ויום־טוב — וועט אונז דער אויבערשטער באַשיצן אין אַלע צייטן, און פירן אונז ביז צום ל י כ ט י ק ן טאָג פון דער גאולה האמיתית והשלימה גאָר אינגיכן דורך משיח צדקנו.

דער אויבערשטער זאָל בענטשן יעדערער פון אייך, און אַלעמען צוזאַמען, איר זאָלט ליכטיק מאַכן די אייגענע הייזער און אויפלייכטן אויך די הייזער אַרום אייך מיט דער קדושה פון תורה ומצוות, „קדשנו במצוותיו"; און דאָס דאָזיקע ליכט זאָל באַשטראַלן סיי דעם נאָרמאַלן, געוויינטלעכן לעבנס־וועג און סיי די ניט־געוויינטלעכע ערשיינונגען;

אומעטום און אַלעמאָל זאָל לייכטן דער געדאַנק: דער אויבערשטער געפינט זיך מיט אונז, מיר זיינען דעם אויבערשטנס פאָלק און דער איבערשטער איז אונזער ג־ט און פירער, און מען וועט פירן דאָס הויז געזונטערהייט און פריילעכערהייט, מחנך זיין און מגדל זיין די קינדער לתורה, לחופה ולמעשים טובים און אויפשטעלן אַ דור ישרים יבורך — גוטע און געזונטע דורות בגשמיות וברוחניות גם יחד.

הגהות באנגלית

"The Year of Jewish Education"

Written by Mrs. Gittel Leah Stolik for "Di Yiddishe Heim" 5736

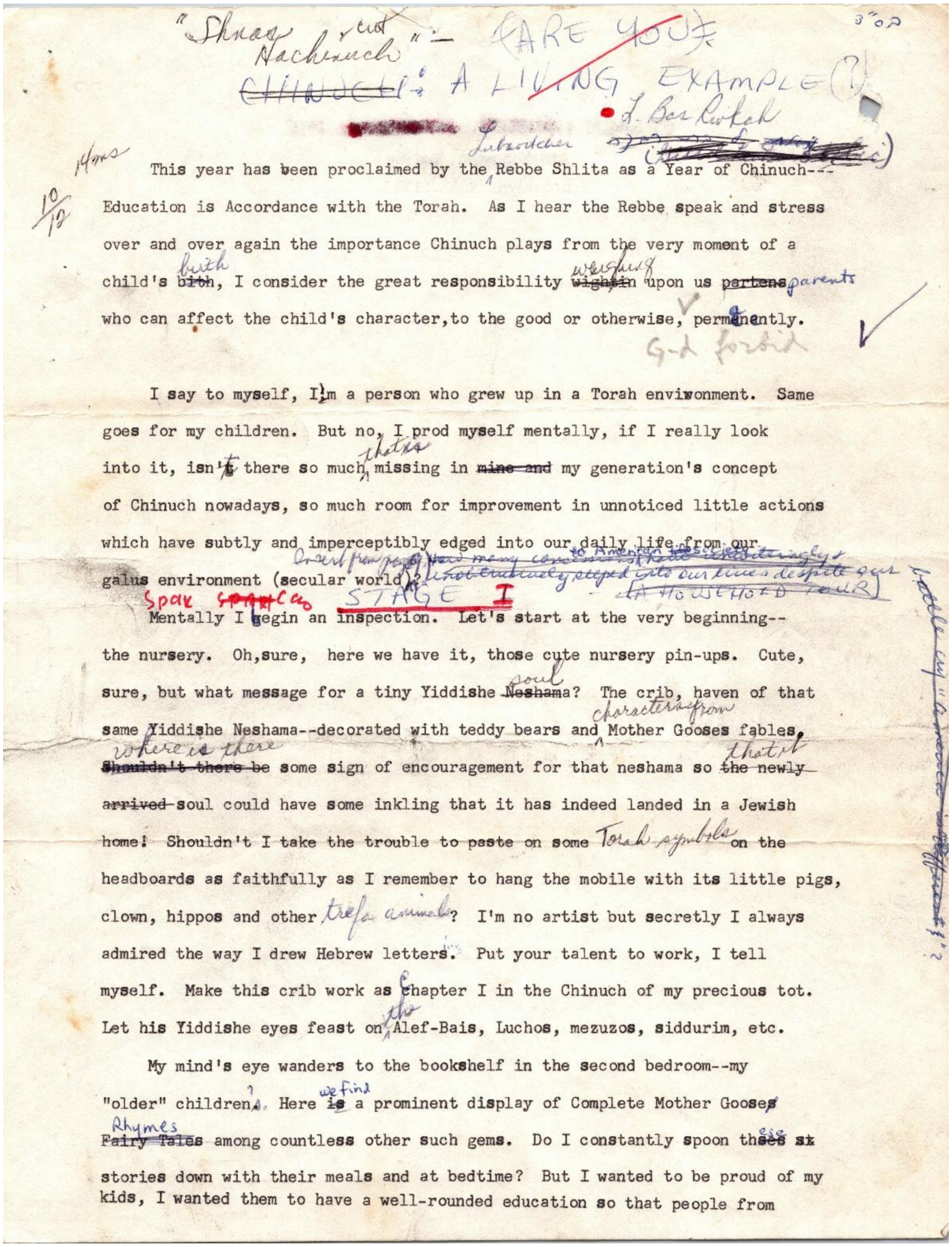

"Shnas Hachinuch" — CHINUCH: A LIVING EXAMPLE (?)

This year has been proclaimed by the Rebbe Shlita as a Year of Chinuch---
Education is Accordance with the Torah. As I hear the Rebbe speak and stress
over and over again the importance Chinuch plays from the very moment of a
child's bith, I consider the great responsibility wighin upon us partens
who can affect the child's character,to the good or otherwise, permnently.

I say to myself, I'm a person who grew up in a Torah enviwonment. Same
goes for my children. But no, I prod myself mentally, if I really look
into it, isn't there so much missing in mine and my generation's concept
of Chinuch nowadays, so much room for improvement in unnoticed little actions
which have subtly and imperceptibly edged into our daily life from our
galus environment (secular world).

Mentally I begin an inspection. Let's start at the very beginning--
the nursery. Oh,sure, here we have it, those cute nursery pin-ups. Cute,
sure, but what message for a tiny Yiddishe Neshama? The crib, haven of that
same Yiddishe Neshama--decorated with teddy bears and Mother Gooses fables.
Shouldn't there be some sign of encouragement for that neshama so the newly
arrived soul could have some inkling that it has indeed landed in a Jewish
home! Shouldn't I take the trouble to paste on some on the
headboards as faithfully as I remember to hang the mobile with its little pigs,
clown, hippos and other ? I'm no artist but secretly I always
admired the way I drew Hebrew letters. Put your talent to work, I tell
myself. Make this crib work as chapter I in the Chinuch of my precious tot.
Let his Yiddishe eyes feast on Alef-Bais, Luchos, mezuzos, siddurim, etc.

My mind's eye wanders to the bookshelf in the second bedroom--my
"older" children. Here is a prominent display of Complete Mother Gooses
Fairy Tales among countless other such gems. Do I constantly spoon thses st
stories down with their meals and at bedtime? But I wanted to be proud of my
kids, I wanted them to have a well-rounded education so that people from

. . I consider the great responsibility weighing upon us parents who can affect the child's character, to good or otherwise **G-d forbid**, permanently . .

-8-

even the teenagers-- to bentch or make a suitable brocho achrono. It is so unfortunate that many frum people get up from the table with nary a "word of thanks". Why this sheer forgetfulness of the very first Mitzvah parents spend so much time and effort on at the tender age of 2 and 3? It is, as are so many other faults, due to a lack of reinforcement, for no sooner had the children entered school than we had in relief shrugged off these cumbersome duties ~~details~~. Surely when they get bigger and more independent, we can ease up on the little things. But remember the famous saying? Little kids -- little problems, bigger kids -- bigger problems, and it is worse when a post-Bar or Bas Mitzvah forgets to make a Brocho.

And now to the entrance hall for a check on the mirror, just to make sure there are no childish fingerprints ~~smudges~~, and it is here that I come to the most poignant realization, -- as I suddenly catch glimpse of my own self in the mirror, -- Am I shining, I, the "akeres habayis" the foundation of my home ~~עקרת הבית~~, upon whom the slightest smudge is strikingly visible and who by a slip or two can become, G-d forbid, the "okeres habayis" - the destroyer of the home ~~עוקרת הבית~~. Am I shining brightly enough to ensure that my children who are reflections of me are going to shine as well, ~~and that~~ to become ~~they~~ in turn ~~well be~~ "candles that illuminate" - ~~נרות להאיר~~, shining candles ~~to ignite~~ that light the way for more and more lost souls ~~from~~ with their sparks, till we ~~are able to~~ bring about ~~a~~ the complete redemption.

Yes, I desperately want to be a shining example, I whisper to my reflection in the mirror, and in that solemn moment I take upon myself strict resolutions:

I will always try to SOUND like ~~and~~ an "akeres habayis" ~~עקרת הבית~~. (That includes a promise to use more Yiddish in the home; and to refrain from utterances which even ~~Nixon~~ an ateist would have deleted; to refrain even in moments of anger from calling our shepsalach "wild animals" ~~חיות רעות~~ ~~or mesh~~, or even making a habit of saying "shut up" when "be quiet" will do.)

. . and to refrain from utterances that even ~~Nixon~~ **an ateist** would have deleted; to refrain even in moments of anger from calling our shepsalach "wild animals" ~~or mesh —~~,

"Bubbe Ma'asehs"

Written by Mrs. Gittel Leah Stolick for "Di Yiddishe Heim" Summer 5746

Article begins; Mikazim ... seem to be two extremes

there ever was (see also Avos 5:6), when suddenly it was time for Shabbos. In order not to desecrate the holy Shabbos, Hashem had to stop right then and there. ~~and never got a "chance" to form their bodies.~~ Of course it is unnecessary to mention that Hashem's power is Infinite and that such references are not really applicable. He deliberately chose to adopt the universal behavior of us balabustas who rush in breathlessly to light the Shabbos candles with seconds to spare, to teach us a valuable lesson -- no matter what one is finishing, drop it--Shabbos comes first.

Another explanation: (T. H. p. 523) - when Hashem checked with all those who inhabit the Heavenly spheres regarding their opinion about the Creation of a human - "let us make a person" - they all agreed that it was a great idea, with the exception of the <u>mazikim.</u> They exclaimed disdainfully - "<u>Mah enosh ki tizkerenu</u>? What is this man you mention?" Of course, they were the minority and lost out in the vote, but they continued to harbor hatred toward man and are perpetually seeking to harm him, G-d forbid - hence their name, <u>mazikim</u> - the harmers. As if there weren't enough of them then, their numbers swelled when G-d punished the rebellious builders of the tower (post-Noach era) by turning many of them into spirits, and yes, even into monkeys! (That is why monkeys resemble and imitate people - they wish to revert to their original state.)

Some people, indeed, dismiss all talk of mazikim and spirits in our so-called "enlightened" era as so much monkey business. Now that we have discovered and identified the germ under the laboratory microscope, they claim, belief in these extraterrestrial creatures is outmoded and archaic. Such scientific Jews may feel that since we don't see them and we can't prove their existence,

. . Hashem had to stop right then and there. ~~and never got a "chance" to form their bodies~~.

"BUBBE MA'ASEHS"

● *Gitty Stolik*

Minhagim — customs — and *bubbeh ma'asehs* — old wives' tales, seem to be two contrasting extremes. On one hand, we have our revered, time-hallowed customs, strictly and devotedly adhered to by all observant Jews. These traditions are not numbered among the 613 precepts per se, but are often based on esoteric hints in the Torah, comments of our Sages in the Talmud, etc. Their observance demonstrates a total involvement and testifies to our deep faith in all aspects of our lives. Some famous traditions: the wearing of yarmulkas by men, Shabbos cholent, and Sholom Zochors.

As a matter of fact, our sages claim —*Minhag yisroel Torah hee* — the customs are of such importance as to be synonymous with and inseparable from Torah itself. A case in point: the sequence of the Four Questions in our Hagaddah; the question dealing with a minhag (the dipping of vegetables) precedes the question dealing with an actual mitzvah of the Torah — the eating of matzo on Pesach.

On the other hand we have what have been scornfully dubbed "bubbeh ma'asehs", quaint admonitions with seemingly irrational explanations passed on to us by our mothers and grandmothers. They were never mentioned in all our years of Yeshivah schooling, yet somehow we retain permanent inhibitions regarding them. For example, "Don't sew on yourself" (i.e. sew on clothing you are wearing) "Why?" we would question. "You could sew your brains up." "Don't stand while you eat, or you'll get fat feet."

Talking about bubbehs and bubbeh ma'asehs may create the erroneous impression that these are fanciful "once-upon-a-time" stories, a pursuit of mere trivia. It is true that showing respect for elders does seem to be a rather obsolete notion. Our world today is dominated by a self-centered young generation. Oldsters are shunted aside impatiently because they may take away too much time from overladen schedules with a dreaded deadline — the end of glorious youth.

For us, of course, it is different. For Jewish people, a blessed nation indeed, old age signifies a state of personal growth and spiritual refinement. And just as important, (perhaps even more importantly), our seniors are venerated as irreplaceable links in the golden chain of our *masores*-legacy (tradition).

From the time we received the Torah on Mt. Sinai, the Torah and traditions have been passed down through every Jew's grandchildren's grandchildren's grand... (you get the idea), who were my bubbeh's bubbeh's bubbeh's... bubbeh (keep going till you connect). When our bubbehs and zaides pass on, chunks of information, lore and knowledge, tempered and enhanced by decades of invaluable experience, are lost with them.

We notice ruefully that seepage from the secular world has contributed to a sadly diminished status of our own elderly as well, whether in lack of honor,

respect and/or attention. That is why the term "bubbeh ma'asehs" today has a connotation of "nonsense" and "baloney".

It is time to restore our bubbehs to their former venerated positions. So-called "bubbeh ma'asehs", we should realize, are really part of the original *Masores.*

It wasn't until I was much older and wiser that I found out that each of the various "prohibitions" we heard from our elders has scholarly sources and intelligent reasons. Even those nonsensical sounding excuses supplied by our wise bubbehs actually stemmed from an inner astuteness.

Let us examine more closely some of these "bubbeh ma'asehs" and other customs, beginning with some of the more famous examples.

We do not mend or sew an article of clothing while wearing it. This is because we abstain from doing any actions customarily performed in preparing a deceased person for burial. However, our mothers and bubbehs did not want to burden us with such morbid concepts at a tender age, so they concocted a wise yet entertaining way to clothe the truth in a euphemism. Sewing up your mind is an ingenious spin-off of a more graphic description. It is effective while avoiding a gloomy imagery. However, chewing on something while sewing would be an obvious sign of life, enough to ward off any association with negative elements. It is for this same reason that we were taught that two people should not simultaneously dress one person, and that one should not sit on a low stool (as mourners do). There are numerous other minhagim which are based on the rules of mourning. Let us take a tip from our wise bubbehs and steer our way to cheerier subjects.

Let's for example, plan a nice, big outing. First of all, if you are embarking on a major trip, plan to polish your shoes a day in advance. (If you are inadvertently faced with freshly polished shoes on the day of the trip, it is not necessary to postpone it.) Secondly, think carefully before you actually leave your house, for once you are out the door and on your way, returning for a forgotten item poses problems. The correct thing to do in such a case (even for lesser trips) is to have someone who is still in the house fetch it for you. If that solution is not feasible, I have heard it suggested that when re-entering the house, one should perform some sort of mitzvah, as for example, give charity, or recite and/or study a few words in a sefer, Siddur or Tehillim. One explanation offered for this custom: When a person goes on his way, the Divine Presence precedes him. If he returns home once he was already on his way, it is as if he disrespectfully abandons his lofty Heavenly companion in favor of his earthly companion — such as his spouse. (*Taamei Haminhagim* p. 505).

Planning some major renovation in your home or even in your place of business? Never block up a window or door completely. The solution, if you do wish to brick up a window, would be to insert a little pipe through the wall. This, we are told, relates to the harmful spirits which may have entered through that original opening. Every spirit is assigned its exact air space route, and if forced to deviate from it and search for a different exit, it becomes aroused and incensed, and it may, G-d forbid, do harm to anyone in its path. (These last three minhagim are from *Sefer Hachassidim,* Rabbi Yehuda Hachassid's *Tzava'ah* (ethical will).

It's mealtime... here are some tips for the table:

Don't stand while you eat. You have surely noticed that jumping up suddenly from a deep sleep, or even from a reclining position to a standing one, is likely to make your head swim for a few minutes. It is not so obvious, but our sages point out (*Taamei Haminhagim* p. 76), that standing while eating is just as detrimental to our well-being. In fact, they consider it so weakening and harmful that they took the extreme step of saying that by standing up during or immediately after eating or drinking, one is closer to death than to life (G-d forbid). How long must one sit after eating? A larger meal, such as one for which we wash for bread, requires a longer waiting period, equivalent to the time it takes to say *Birkas Hamazon* (Grace after Meals). A lesser snack or drink entails a waiting period equal to the time it takes to recite *Boray Nefoshos*. That certainly makes it quite clear why our sages insisted that we sit while reciting every Grace, the long as well as the short version. It seems, indeed, that our Grace After Meals has a dual purpose; while we thank Hashem for His bounty, He is extending our life and good health.

Taking a refreshing drink of water? Spill off a little, first, in case it contains waters that *shaidim* — demons — drank from. Actually it may not be so bad if it's from your kitchen faucet, but if you are out on a field trip — beware! Be doubly careful, and don't let anyone but *you* spill off those first drops from your water. (*ibid.* p. 522)

Don't let the underside of your bed double as a pantry for any food or drinks, even if they are kept covered. For if you sleep on the bed above, your food would be rendered impure. Since sleep is 1/60th of death, and the bed serves as a cover (tent) over that space, it imparts a state of *tum'ah* to the food beneath it, as discussed in the laws of impurity related to *ohel mes* (the place where someone passed away.)

Are you cooking? Remember that onion, garlic or hard-boiled eggs that have been peeled are a *sakana* — danger — if kept overnight. The root on the onion or garlic or some little piece of peel left on the egg is safeguard enough.[1] Another solution would be to put it with salt for the night, which overpowers and nullifies the undesirable elements. (T. H. p. 506) Water left overnight in a metal or aluminum vessel is not useable for the same reason.[1]

It is possible that the reader will be unfamiliar with, or does not adhere to, one or more of these minhagim. It sometimes happened that a minhag was kept in some Jewish communities and was unknown in others. In such a case, since many have ignored it, we rely on the axiom that "G-d watches over fools" and even a learned person residing in this area need not follow that particular custom. (Yagdil Torah p. 194)

There seem to be many customs which serve to stave off danger from various evil spirits — *mazikim* and *ruchos*. Are they really everywhere? Where do they come from? What purpose do they serve?

One interesting Rabbinic opinion (T. H. p. 524) regarding their origin is that Hashem wanted to teach us an important lesson about erev Shabbos. Hashem was in the midst of finishing up the Creation of these spirits on the first Friday there ever was (see also Avos 5:6), when suddenly it was time for

1) *Shulchan Aruch Admor Hazokain VI p.* 1773.

"Minhag or Din... What's the Difference"

Written by Mrs. Gittel Leah Stolik for "Di Yiddishe Heim" Winter 5751

Minhag or Din...What's the Difference

Gitty Stolik

In the course of a lifetime, especially a Lubavitcher one, we occasionally find ourselves engaged in interesting conversations with complete strangers. Although we may never meet again, thoughts or impressions may linger on--and on.

Recently I crossed paths with a young unattached female who, I discovered, was not only Jewish but Orthodox. In the course of our discussion I asked if she lights a candle for Shabbos. She explained that the Orthodox school she attended had encouraged stringent observance of Halacha, but observance of minhagim (customs) seemed to be classified as non-essential. Since lighting a Shabbos candle before marriage is a custom, not halacha, she politely declined to get involved with it.

This philosophy of Jewish observance seems to be based on the rationale that concentration of effort on a narrow, essential base of law improves the chances of permanent adherence. Someone made an arbitrary dichotomy and performed a surgical excision, as it were, cutting off a major artery of Yiddishkeit.

This interesting line of thought left me open-mouthed in surprise, but also intrigued. I wanted to hear how the separation of Halacha and Minhag worked out in her everyday life. Did she ever eat gefilte fish? Was she permitted to have hamentashen on Purim? Well, no one will refuse a tasty treat! But seriously, how did they learn Shulchan Aruch (Code of Jewish Law), which is a ~~potpourri~~ mixture of laws and customs. I wanted to pursue the discussion, but the young lady was most anxious to discuss dating, Chassidic style. We veered off the first topic and I was left with all my unanswered

. . how did they learn Shulchan Aruch (Code of Jewish Law), which is a ~~potpourri~~ **mixture** of laws and customs . .

-3-

A child may have a full Jewish schedule, including praying and learning daily, even without keeping the minhagim. His parents may try to shelter him from standing out ~~so~~ starkly compared to his non-Jewish neighbors by phasing out some customs, so he can "blend into the ~~xx~~ scenery". But we are jeopardizing the child's religious future. The first rule and foundation for a good lasting chinuch is to instill in the child a feeling of being different, of being proudly special. What, more than anything else in Judaism, can successfully nurture this feeling? ~~x~~ Our Yiddishe customs. They will help permeate his performance of Torah and mitzvos with a full and true holiness. The converse ~~of this situation,~~ Judaism minus its customs, is more than a religious gap. It could G-d forbid endanger and downgrade his performance of all Halachos.

I cannot shake this business of minhag/din differentiation out of my thought processes. My curiousity has been aroused by a topic I had never given much thought to before. How much of our daily life <u>is</u> based on minhag? I begin to mentally spend a typical day in my life. (I think it will look familiar to you, too.)

The first act of a Jew upon ~~waking~~ awakening is to recite Modeh Ani, thanking Hashem for the return of his soul. This is the one prayer we are permitted to recite in our state ~~of~~ ~~impurity~~, before we wash negel vasser. Minhag or Din? There is a famous Chassidic "vertel" (bon mot)--(Hayom Yom 11 Shevat) that no one and nothing can eradicate the Modeh Ani of a Jew, that vestige of a soul which is always with us, even in a state of impurity. This statement ~~This vort~~ has been a source of encouragement to Jews who have ~~had~~ sunk to levels beneath imagination ~~no one could have imagined~~. With the power of ~~that~~ their "pintele Yid" they were able to do a true and

. . This is the one prayer we are permitted to recite on our state ~~of impurity~~, before we wash negel vasser . .

-4-

and complete Tshuva. So, Modeh Ani is surely something no Jew can do without. No one, nothing could eradicate the Modeh Ani of a Jew, that vestige of a neshama which remains with us even in a state of impurity.

Next step is washing of the hands, twice. The first time we wash near the bed--probably a minhag--with a pitcher of water and a basin prepared the night before. Some years ago the Rebbe Shlita spoke about the beauty and importance of the fact that a Jew is recognized when he/she slumbers by that "negel vasser shissel" near the bed. A Jewish girl needs this symbol and proof near her bed even more than a Jewish boy who has a yarmulke on his head. There are other details regarding this negel vasser procedure which are perhaps customs surrounding dinim and minhagim. The used water should not be spilled into a sink-preferably not even a sink in the room that "needs no mezuza". The second washing of the hands is done at a sink and a blessing is made, and as for all ritual washing, rings and chatzitzos should be removed. They do not have to be removed for the first negel vasser at the bedside when no blessing is recited. The negel vasser basin should be rinsed before being used for other purposes, such as soaking clothing.

When does a parent begin to wash negel vasser with the baby? The answer to this question is closely related to the reason underlying the negel vasser procedure. During the night, the kedusha (holiness) of the soul leaves the body. ~~The rule of nature is that unclean spirits are habitually attracted to those places where a holy spirit has been vested. As long as the Jewish body sleeps, it is occupied by the unclean spirit.~~

. . ~~The used water should not be spilled into a sink - preferably not even a sink in the room that "needs no mezuza".~~

. . ~~The negel vasser basin should be rinsed before being used for other purposes, such as soaking clothing.~~

. . During the night, the kedusha (holiness) of the soul leaves the body. ~~The rule of nature is that unclean spirits are habitually attracted to those places where a holy spirit has been vested. As long as the Jewish body sleeps, it is occupied by the unclean spirit.~~

[On the bottom right corner of the page, beside the above paragraph, the Rebbe wrote:]

החושב תורה כל היום - חולם במח' אלה

-5-

Upon awakening, the unclean spirit departs, except for the fingers. This applies only to one who has a neshoma, a Jewish soul. Although we acquire a neshoma at 12 (girls) or 13 (boys), the soul begins to be manifest at the age of chinuch, of education and training, to accustom the young by constant practice to the various mitzvos.

The various "customary" ages as the proper time to begin to "accustom" children to different mitzvos, are a topic worthy of discussion on its own. The Bris Milah (circumcision) is an obligation for the father; nevertheless, it is the very first mitzvah in a boy's life. Our Sages therefore commend as praiseworthy a parent who makes it a point to begin negel vasser from that age on. (Shulchan Aruch 4:2).

It is possible that not every parent is ready and able to make such a commitment at that early stage. To those we offer this practical insight: Food which is touched by any Jew that did not wash negel vasser should not be eaten; it has absorbed the tum'ah (impurity) from the fingers. A good rule of thumb then: When your baby begins to hold food in his/her hand, that is a good time to start incorporating negel vasser into the daily schedule. Another point worthy of mention--women who are most often in the kitchen, should be extra careful in washing their hands properly. There's more to those words of caution than meets the eye. As we grope for that pitcher in our groggy semi-awake state, we who have been washing negel vasser for many years may accidentally touch the water in the filled pitcher before we start to pour. That water is then rendered invalid for negel vasser.

. . Although we acquire a neshoma at 12 (girls) or 13 (boys)

[On the word "neshoma", the Rebbe wrote:]

ומהיכן חי הגוף קודם לזה?

. . ~~Food which is touched by any Jew that did not wash negel vasser should not be eaten: it has absorbed the tum'ah (impurity) from the fingers~~

[The Rebbe circled the words "should not be eaten", and wrote:]

כמה מבנ"י נוהגין כן?

-6-

Are we still struggling to categorize "minhag or din"? It's all intertwined into one beautiful tapestry, isn't it? The laws given at Sinai, the Rabbinic ordinanaces, and the Jewish customs passed down from parent to child, from generation to generation, are kept and practiced with equal holiness and force.

Sometimes disruptive circumstances interfered with smooth transition; wars, assimilation, etc. Knowledge and actions internalized and absorbed by natural emulation of what one saw at home suffered. Home meant a <u>mikdesh</u> <u>me'at</u>-a mini-sanctuary. One of the centerpieces of the sanctuary was the <u>mizbe'ach</u>-the altar. Every table in a Jewish home is a mizbe'ach, an altar. A toddler admonished in reverential tones; ~~not to~~ Don't climb on the table--it's a <u>mizbe'ach!</u> ~~A~~ place ~~to sit,~~ to eat for the sake of Heaven, to serve G-d, carries the message forever.

No G-d-fearing Jew sits down to a meal without salt at the table because of the Biblical injunction that salt should accompany all sacrifices. Our tables being compared to altars and our meals to the burnt offerings, the salt at the table completes the goal of those offerings: to protect us from punishments and afflictions. It is customary to dip our bread into the salt three times immediately after the blessing, "Hamotzi" before we take our first bite. Why <u>three</u> times? One of the names of G-d which represents His merciful manifestation, is "Havaya". The numerical value of the four letters of this name is twenty-six. Three times that equals seventy-eight, which is also the numerical equivalent of the Hebrew "melach"-salt. In another source this is explained with an additional dimension. The words <u>melach</u> מלח - salt and <u>lechem</u> לחם, bread-consist of the same

. . Don't climb on the table – it's a <u>mizbe'ach</u>: a place ~~to sit,~~ eat for the sake of Heaven, to serve G-d . .

-9-

into that well-wrapped cabbage leaf.

Some years ago the Rebbe Shlita has figuratively handed us a Pesachdike stuffed cabbage, that is to say, he revealed and illuminated the nature of a well known Pesach custom with the light of Chassidus (printed at length in Likutei Sichos Vol.22 p.30)

Let us zero in on some particular minhagim as an example, so we can sense the profundity of this minhagim, and by extension, of the concept of minhag in general.

On Pesach it is our custom not only to take utmost care to eat Matzo that was baked under the most stringent exacting adherence to certain procedures, we also go to great lengths to ensure that the matzo or matzo crumbs do not accidentally become wet. On Achron shel Pesach, the last day of Yomtov however, the picture changes completely. Not only do we stop worrying about wet matzo crumbs, we make a complete turnabout and make sure to deliberately wet them, to eat knaidlach and gebrokts. The Lubavitcher Rebbeim used to make it a point to crumble pieces of matzo into every single dish they were served that day.

Strangely, the language used in the Alter Rebbe's Shulchan Aruch regarding this custom is far from enthusiastic... "at any rate, on the last day of Yomtov one who is lenient (about the care to keep the matzo dry) due to the joy of the holiday has not lost anything", i.e. is not culpable. Then why did the Rebbeim stress the custom of gebrokts on the last day?

"Minhag Yisroel-Torah hee"- a Jewish custom has the force of Torah itself. Another interpretation of this saying is based on a derivative of the word Torah- hora'ah,

. . The Lubavitcher Rebbeim used to make it a point to crumble pieces of matzo into every ~~single~~ dish they were served that day . .

-10-

a teaching or a demonstration, "A Jewish custom has a lesson for us", it gives us a clue to a deeper content, a special hidden meaning. The custom of eating matzo Shruga (gebrokts) contains a key to understanding the inner content of the last day of Pesach. The culmination of Pesach is really the holiday of Shevous. On Pesach unleavened bread is forbidden; on Shevous ~~it is~~ we are expressly ~~called for.~~ commanded to bring a mincha sacrifice which consisted of two loaves of leavened bread, the only chometz mincha in the yearly cycle. Chometz, which in Chassidus symbolizes pride, arrogance, is a building block for evil. When we are on the level of leaving Egypt (the first stage of man's Divine Service) we must completely shun "chometz"--pride, arrogance. During the Sefira-the Days of Omer-we progress through 49 days of refinement (of our physical attributes). Our duty during this period-self-refinement, involves hard work, and is divided into seven interrelated categories. At the end of this period we are deemed capable of working with chometz. We use it as a building block for good accomplishments. This is truly the ultimate accomplishment--taking that which was previously a negative force and transforming it into a positive force.

[illegible]

What is our status on Achron shel Pesach? ~~One full week~~ Seven days of Sefira counting has already been completed, encompassing within it a part of all seven categories. The first category--chesed-has already been ~~refered~~ refined. We have not yet attained the level of Shevous, when we will serve G-d with the chometz, but we can use less caution than we did on Pesach, when even the suspicion of matzo shrugya was detrimental. We have now enough fortification to use that which is not 100% humility in our service of G-d.

Another Chassidic concept is that one should not allow any of his potential to remain dormant. Any new level of

[Beside the paragraph regarding when leavened bread is permitted, the Rebbe wrote:]

ומצוה בלחם משנה

. . when even the suspicion of matzo shru~~g~~ya was detrimental . .

Minhag or Din...What's the Difference

In the course of a lifetime, especially a Lubavitcher one, we occasionally find ourselves engaged in interesting conversations with complete strangers. Although we may never meet again, thoughts or impressions may linger on—and on.

Recently I crossed paths with a young unattached female who, I discovered, was not only Jewish but Orthodox. In the course of our discussion I asked if she lights a candle for Shabbos. She explained that the Orthodox school she attended had encouraged stringent observance of Halacha, but observance of minhagim (customs) seemed to be classified as non-essential. Since lighting a Shabbos candle before marriage is a custom, not halacha, she politely declined to get involved with it.

This philosophy of Jewish observance seems to be based on the rationale that concentration of effort on a narrow, essential base of law improves the chances of permanent adherence. Someone made an arbitrary dichotomy and performed a surgical excision, as it were, cutting off a major artery of Yiddishkeit.

This interesting line of thought left me open-mouthed in surprise, but also intrigued. I wanted to hear how the separation of Halacha and Minhag worked out in her everyday life. Did she ever eat gefilte fish? Was she permitted to have hamentashen on Purim? Well, no one will refuse a tasty treat! But seriously, how did they learn Shulchan Aruch (Code of Jewish Law), which is a mixture of laws and customs. I wanted to pursue the discussion, but the young lady was most anxious to discuss dating, Chassidic style. We veered off the first topic and I was left with all my unanswered questions.

I did manage to extract an admission that the better known or longer-lived customs (more important ones than bagels and lox, I hope), were accepted practically on a par with Halacha. Small comfort, coming from this otherwise staunchly proud Orthodox young woman Even if those like her respect and observe a large number of minhagim, this serious flaw in their philosophy poses a potentially grave danger to the entire practice and survival of Yiddishkeit.

Gitty Stolik

• • • •

The Lubavitcher Rebbe Shlita has addressed the dangers lurking in such rationalizations in his usual succinct manner (Likutei Sichos Vol.I,p.245): There are those that believe G-d-given laws and Rabbinic decrees should be kept to the fullest measure, even with *mesiras nefesh* (self-sacrifice) if called for. Minhagim, however, are fine when they come easily, but one need not exert oneself for them. Especially, these people reason, when raising Jewish children, from whom we are already asking so much. It is at times difficult enough to get them to follow basics; it is therefore worthwhile to compromise occasionally on the minhagim, and devote oneself entirely to strengthening the "more important" parts.

The first rule and foundation for a good lasting chinuch is to instill in the child a feeling of being different, of being proudly special.

Notice though, the Rebbe points out, how intriguing minhagim are. When a Jewish child is confronted with a seder table set with all the trappings, what impresses him most? The very first question the child asks concerns not a Mitzva or Rabbinic ordinance but a custom, the dipping procedure. (In some Haggada texts, this is the third of the four questions: in the Chabad Haggada it is the first.) The Rebbe warns us: A child may have a full Jewish schedule, including praying and learning daily, even without keeping the minhagim. His parents may try to shelter him from standing out starkly compared to his non-Jewish neighbors by phasing out some customs, so he can "blend into the scenery". But we are jeopardizing the child's religious future. The first rule and foundation for a good lasting chinuch is to instill in the child a feeling of being different, of being proudly special. What, more than anything else in Judaism, can successfully nurture this feeling? Our Yiddishe customs. They will help permeate his performance of Torah and mitzvos with a full and true holiness. The converse—Judaism minus its customs, is more than a religious gap. It could, G-d forbid, endanger and downgrade his performance of all Halachos.

• • • •

I cannot shake this business of minhag/din differentiation out of my thought processes. My curiosity has been aroused by a topic I had never given much thought to before. How much of our daily life is based on minhag? I begin to mentally spend a typical day in my life. (I think it will look

familiar to you, too.)

The first act of a Jew upon awakening is to recite "Modeh Ani", thanking Hashem for the return of his soul. This is the one prayer we are permitted to recite before we wash negel vasser. Minhag or Din? There is a famous Chassidic "vertel" (bon mot)—(*Hayom Yom* 11 Shevat) that no one and nothing can eradicate the Modeh Ani of a Jew, the vestige of a soul which is always with us, even in a state of impurity. This statement has been a source of encouragement to Jews who have sunk to levels beneath imagination. With the power of their "pintele Yid" they were able to do a true and complete *Tshuva*, return to true Yiddishkeit. So, Modeh Ani is surely something no Jew can do without.

The next step is the ritual washing of the hands, twice. The first time we wash near the bed—probably a minhag—with a pitcher of water and a basin prepared the night before. Some years ago the Rebbe Shlita spoke about the beauty and importance of the fact that a Jew is recognized when he/she slumbers by that "negel vasser shissel" near the bed. A Jewish girl needs this symbol and proof near her bed even more than a Jewish boy, who has a yarmulke on his head. There are other details regarding this negel vasser procedure which are perhaps customs relating to dinim *and* minhagim. The second washing of the hands is done at a sink and a blessing is made, and as for all ritual washing, rings and other "chatzitzos" should be removed. They do not have to be removed for the first negel vasser at the bedside when no blessing is recited.

The laws given at Sinai, the Rabbinic ordinances, and the Jewish customs passed down from parent to child, from generation to generation, are kept and practiced with equal holiness and force.

When does a parent begin to wash negel vasser with the baby? The answer to this question is closely related to the reason underlying the negel vasser procedure. During the night, the *kedusha* (holiness) of the soul leaves the body,and an unclean spirit rests there. Upon awakening, the unclean spirit departs from the body, except for the fingers. Those whose thoughts are constantly involved with Torah during the day are likely to find that their nocturnal dreams are an extension of their Torah study. May all Yidden merit such sweet dreams! All this applies only to one who has a *neshoma*, a Jewish soul. This G-dly soul begins to be manifest in the child through chinuch—education and training in Torah and mitzvos. At the age when mitzvos are obligatory rather than a matter of chinuch, twelve for girls and thirteen for boys, the G-dly soul is fully and permanently "at home", although the bond between body and soul existed while still in the mother's

womb.

There are various opinions about when is the proper time to begin to accustom children to different mitzvos, a topic worthy of discussion on its own. The Bris Milah-circumcision-is the very first mitzvah in a boy's life and constitutes an act of chinuch, because the G-dly spark first enters and begins to influence and affect the body at that point. Our Sages therefore commend as praiseworthy a parent who makes it a point to begin negel vasser from that age on.(Shulchan Aruch 4:2).

It is possible that not every parent is ready and able to make such a commitment at *that* early stage. To those we offer this practical insight: Since we should be very careful not to touch edibles before negel vasser, a good rule of thumb is this: when your baby begins to hold food in his/her hand, that is a good time to start incorporating negel vasser into the daily schedule. Another point worthy of mention—women who are most often in the kitchen should be extra careful in washing their hands properly. There's more to those words of caution than meets the eye. As we grope for that pitcher in our groggy semi-awake state, we who have been washing negel vasser for many years may accidentally touch the water in the filled pitcher before we start to pour. That water is then rendered invalid for negel vasser.

Every table in a Jewish home is a mizbe'ach, an altar. A toddler admonished in reverential tones: Don't climb on the table—it's a mizbe-ach!, a place to eat for the sake of Heaven, to serve G-d, carries the message forever.

Are we still struggling to categorize "minhag or din"? It's all intertwined into one beautiful tapestry, isn't it? The laws given at Sinai, the Rabbinic ordinances, and the Jewish customs passed down from parent to child, from generation to generation, are kept and practiced with equal holiness and force.

• • • •

Sometimes disruptive circumstances interfered with smooth transition; wars, assimilation, etc. Knowledge and actions internalized and absorbed by natural emulation of what one saw at home suffered. Home meant a *mikdesh me'at*—a mini-sanctuary. One of the centerpieces of the sanctuary was the *mizbe'ach*—the altar. Every table in a Jewish home is a mizbe'ach, an altar. A toddler admonished in reverential tones: Don't climb on the table—it's a mizbe-ach!, a place to eat for the sake of Heaven, to serve G-d, carries the message forever.

DI YIDDISHE HEIM

No G-d fearing Jew sits down to a meal without salt at the table because of the Biblical injunction that salt should accompany all sacrifices. Our tables being compared to altars and our meals to the burnt offerings, the salt at the table completes the goal of those offerings: to protect us from punishments and afflictions. It is customary to dip our bread into the salt three times immediately after the blessing "Hamotzi", before we take our first bite. Why three times? One of the names of G-d which represents His merciful manifestation, is "Havaya". The numerical value of the four letters of this name is twenty-six. Three times that equals seventy-eight, which is also the numerical equivalent of the Hebrew "melech"-salt. In another source this is explained with an additional dimension. The words *melech*, salt and *lechem*—bread-consist of the same three Hebrew letters differently arranged. A Kabbalah explanation of this matter—We dip the bread three times into the salt and temper the three qualities of *gevuros*-severity-in salt with the merciful name "Havaya" (Taamei Haminhagim p.78)

The salt, as well as a piece of bread, remain on the table until after "bentching", but there are other items which should *not* be there. One is knives, which should either be removed or covered, since metal tools were barred from the altar because they symbolize death and destruction, which are incompatible with the altar, a symbol of life and peace. Our tables, our altars, are also vessels to prolong life, blessings and peace. An empty vessel cannot bring blessings, so we remove them from the table before reciting the final blessings after a meal. (We may recall the incident related in Tanach about the destitute widow, the Shunamit, who came to the prophet Elijah seeking help. All she had in the house was a small jar of oil, from which she was able to fill, at Elijah's instructions and blessings, many, many vessels.) The water used for "mayim acharonim"—the ritual rinsing of the fingers before bentching, should likewise be removed or covered. The table manners of a Jew should complement such an exalted table, rather than reflect what some may consider acceptable and comfortable behavior in the privacy of one's home.

My father, z"l was an inspiring example. Some important lessons stand out in my mind: Although when we make the blessing on bread we are supposed to hold the entire slice of bread in both hands, before we took our first bite we were taught to tear off a proper "dainty-sized" piece, rather than take a hearty bite out of the entire slice, sandwich or roll. Even at the Shabbos table the slices of challah passed out around the table were not bitten into as we received them. The first piece was torn off, and we would bite into that. (The Pesach "korach" sandwich was a different story, if I do not err.) Another behavior that was not tolerated was licking our fingers. *S'past nit*-it is not fitting. Another kind of behavior we stressed I would consider connected to the Chassidic concept of "Iskafia"—gaining control of our physical desires: always to leave over a very small amount of every dish we ate, a small piece of bread, a little something of the main dish. This effectively reminded us we eat not because we like it, but *l'sheim shamayim*, for the sake

of Heaven. "Licking the plate clean" certainly had no room in our lifestyle. This one action of always leaving a bit of food influenced and permeated every fiber of our young lives with a real Chassidishe spirit. To promote Kashruth or other values some stress "We are *what* we eat". We can carry this phase a bit further and say, "We are *how* we eat".

On Shabbos the stature of the table grows as it is lovingly covered with a white tablecloth. Even tables which are not used for meals are covered. Jews put on their Shabbos clothes, and the altars don theirs. A piece of challah is left on the Shabbos table all of the Shabbos day and night—another omen for blessings.

Special foods and favorite dishes are one of the "flags" by which our holidays are identified. What is Shabbos without cholent and kugel, Shevuos without cheese cake, Simchas Torah without the stuffed cabbage, and so on. The relationship of these foods to the various occasions are deeper than the delight to the palate.

What, for example, lies behind the traditional stuffed cabbage served on Simchas Torah? It is not too difficult to discover what the balabuste of the house has hidden inside the cabbage leaves, but it may take a bit longer to figure out what meaning lies hidden inside this custom. Since we eat it on Simchas Torah, it must have a connection to the joy of that day. We rejoice in the finishing of the Torah and the beginning again. No matter how many times we study it and complete it, and no matter how many beautiful new secrets we reveal, there are a million more mysteries left to probe. Would you please remember to dwell on the many hidden aspects of our beautiful Torah as you gracefully but hungrily cut into that well-wrapped cabbage leaf!

• • • •

To return to the title question: Minhag or Din? Our answer: Minhag and Din.

What difference does it make? Oh, what a difference it makes!

מכתבים מבעל ה"משנה שכיר"

מכתבי הרה"ג הרב ישכר שלמה טייכטל הי"ד לבנו הרה"ח חיים מנחם טייכטל ע"ה

המכתבים נכתבו בעודו תחת כיבוש הנאצים ימ"ש, ולכן נכתבו בגרמנית. יצוין שהקפיד לכתוב ב"ה

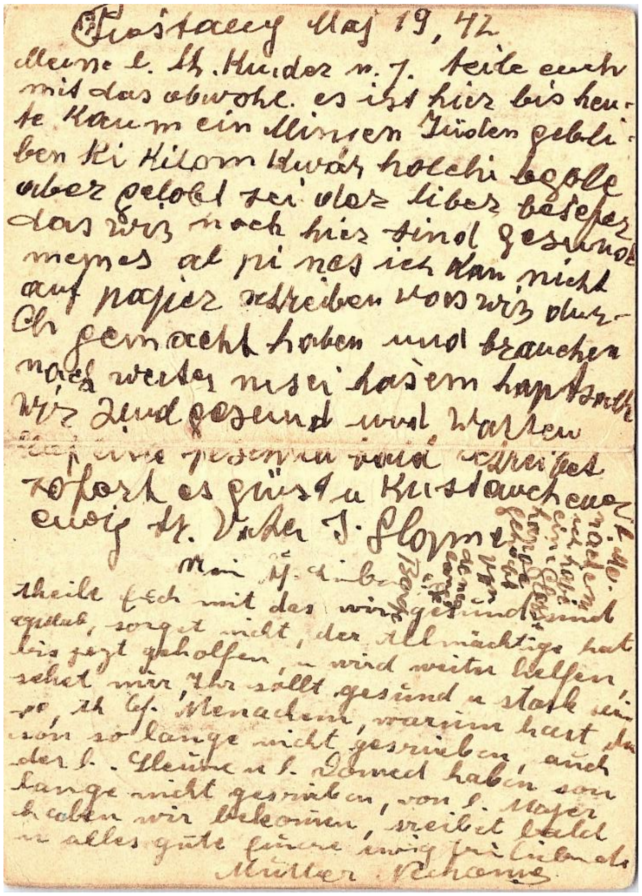
Kristacy Maj 19, 42
Meine l. Kh. Kinder n. J. teile euch
mit das obwohl. es ist hier bis heu-
te kaum ein Minjen Juden gebli-
ben ki Kilom Kwar holchi begole
aber gelobt sei der liber Beschefer
das wir noch hier sind gesund
mamas al pi nes ich kan nicht
auf papier schreiben was wir dur-
ch gemacht haben und brauchen
noch weiter nisei hasem haptsach
wir sind gesund und warten
sofort es grüsst u. Kristawchen
ewig Ek. Vater J. Slomo
Mein l. K. [illegible]
theile Euch mit das wir gesund sind
gewesen, sorget nicht, der Allmächtige hat
bis jetzt geholfen u. wird weiter helfen
sehet nur, Ihr sollt gesund u. stark sein
so, l. K. Menachem, warum hast du
schon so lange nicht geschrieben auch
der l. [illegible] u. l. Dowid haben auch
lange nicht geschrieben, von l. Majer
haben wir bekommen, schreibt bald
u. alles gute eure ewig [illegible]
Mutter Nechama

Rabin Teichthal
Pistany Kamenstein
SLOVENSKO-SLOVAQUIE
DOPISNICE
CARTE
SLOVENSKÁ POŠTA
Levoča — Radnica Rathaus Mairie City Hall
Lietadlom Par avion
Lb. Brüderlein
Teile euch mit
das wir g. s. d. gesund sind Wa-
rum schreibt ihr so seltenes
Grüsst u. küsst eure Hindl
L. Brüder
Schreibet oft. Wir sind g. s. d.
gesund. [illegible] kein Platz habe [illegible]
Schickt Euch eine Broche.
1 Ks 30 h
M. Teichthal
Chez Silberstein
23 r. Maréchal Fayolle
Marseille
France

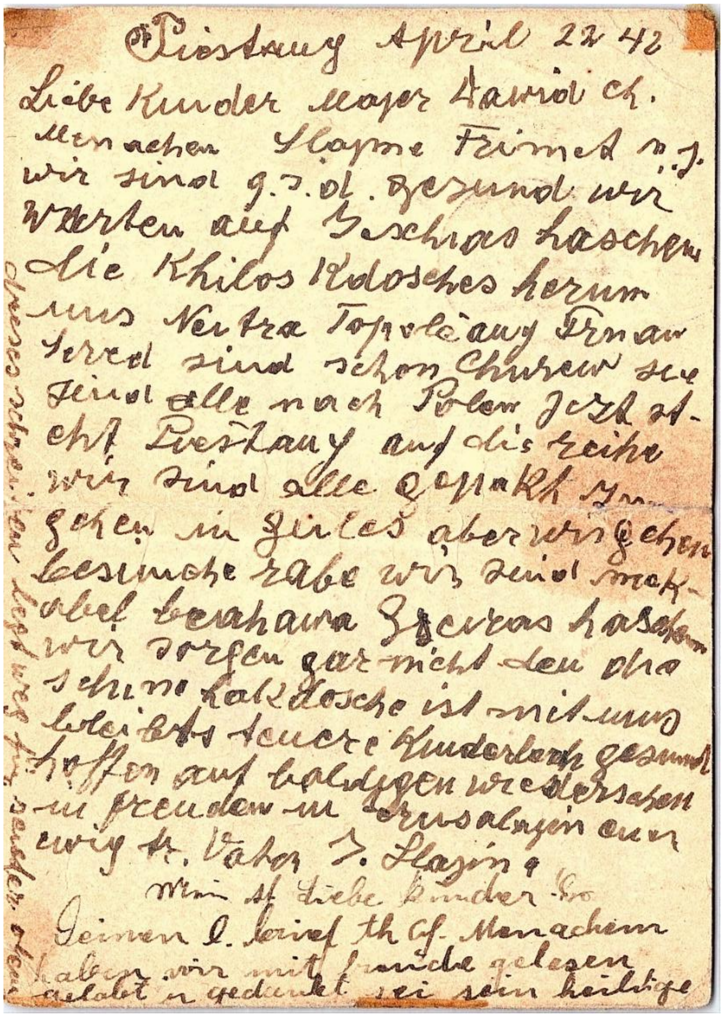

Piestany April 22 42
Liebe Kinder Mayer David ch.
Menachem Slayme Frimet n.j.
wir sind g. z. d. gesund wir
warten auf Jeschias haschem
die Khilos Kdoschos herum
uns Neitra Topolcany Trnava
Sered sind schon Churew sie
sind alle nach Polen jezt st-
eht Piestany auf die reihe
wir sind alle gepakt zu
gehen in gules aber wir gehen
besimche rabe wir sind mek-
abel beahawa gseiras haschem
wir sorgen gar nicht den die
schine hakdosche ist mit uns
bleibts teuere Kinderlach gesund
hoffen auf baldigen wiedersehen
in freuden in Jerusalayim euer
ewig tr. Vater J. Slayme
Mein st liebe Kinder
Deinen l. brief th. G. Menachem
haben wir mit freude gelesen
gelobt u gedankt sei sein heilige

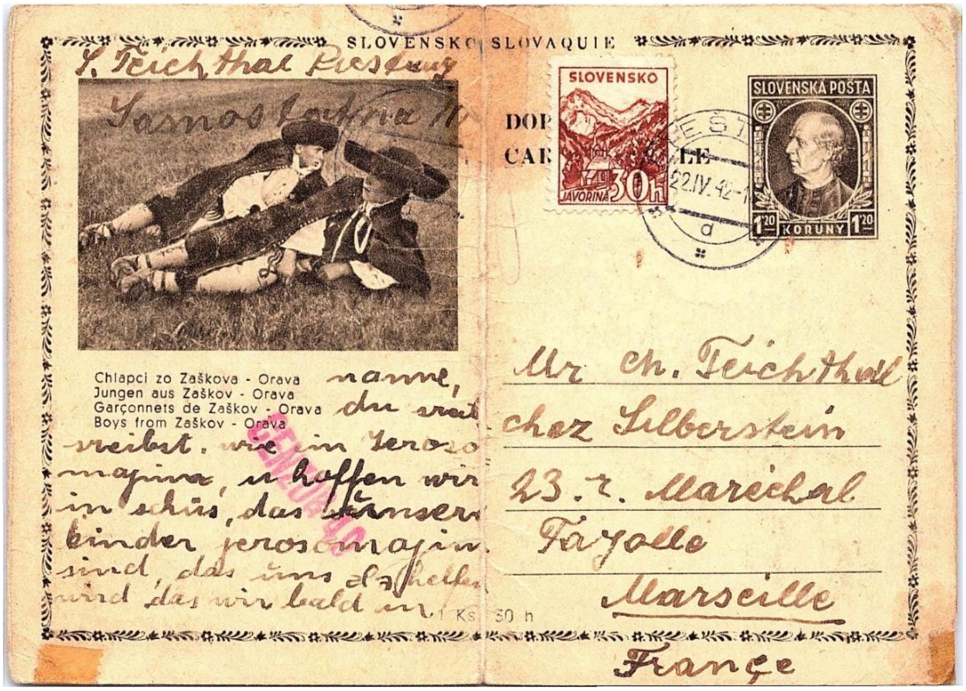

SLOVENSKO SLOVAQUIE
J. Teichthal Piestany
Jasnas Laifna
SLOVENSKO
1.40 JAVORINA 30 h
SLOVENSKÁ POŠTA
1.20 KORUNY 1.20
Chlapci zo Zaškova - Orava
Jungen aus Zaškov - Orava
Garçonnets de Zaškov - Orava
Boys from Zaškov - Orava
name, du
schreibst. wie in Jerosu-
lajima, u hoffen wir
in schüs, das unsere
kinder jerosalajim
sind, das uns d. helfen
wird das wir bald in
1 Ks 50 h
Mr. ch. Teichthal
chez Silberstein
23. r. Maréchal
Fayolle
Marseille
France

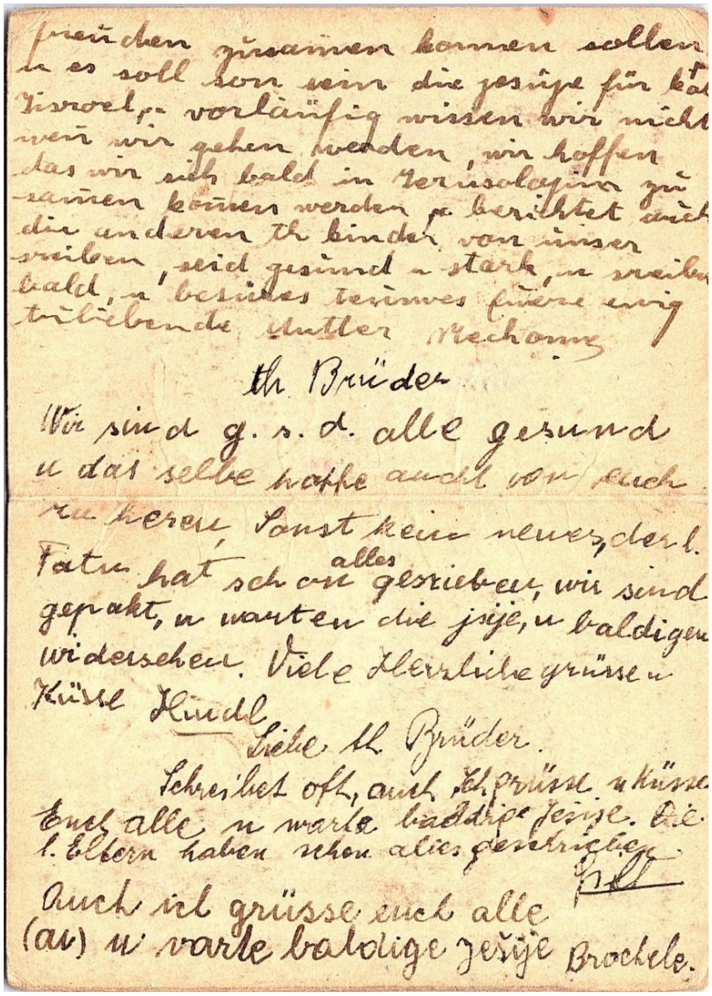
freuden zusammen kommen sollen
u es soll schon sein die jesije für kål
Jisroel, vorläufig wissen wir nicht
wen wir gehen werden, wir hoffen
das wir uns bald in Jerusolayim zu-
sammen können werden, berichtet auch
die anderen th. kinder von unser
schreiben, seid gesund u stark, u schreibt
bald, u besüdes tennwes eure ewig
treuliebende Mutter Mechama

th. Brüder
Wir sind g. s. d. alle gesund
u das selbe hoffe auch von euch
zu hören, sonst kein neues, der l.
Fater hat schon alles geschrieben, wir sind
gepackt, u warten die jsije, u baldigen
wiedersehen. Viele Herzliche grüsse u
Küsse Hindl

Liebe th. Brüder.
Schreibet oft, auch ich grüsse u küsse
Euch alle u warte baldige jesije. Die
l. Eltern haben schon alles geschrieben

Auch ich grüsse euch alle
(av) u warte baldige Jesije Brachele.

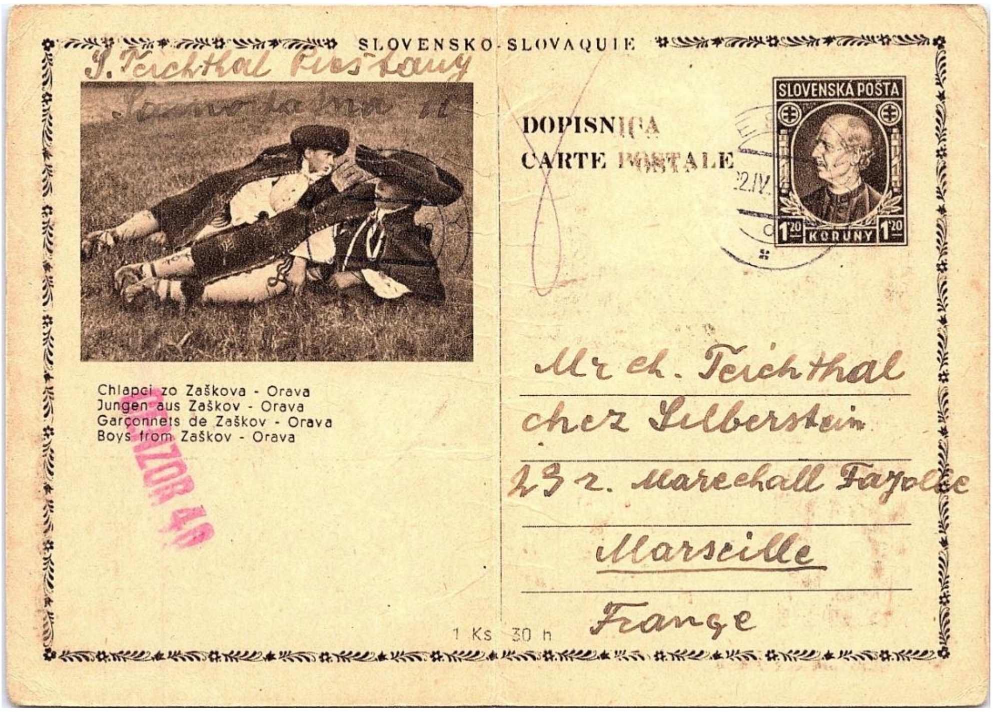
SLOVENSKO-SLOVAQUIE
S. Teichthal Prešťany
DOPISNICA
CARTE POSTALE
SLOVENSKÁ POŠTA
1.20 KORUNY 1.20
Chlapci zo Zaškova - Orava
Jungen aus Zaškov - Orava
Garçonnets de Zaškov - Orava
Boys from Zaškov - Orava
ZOR 40
Mr ch. Teichthal
chez Silberstein
23 r. Marechall Fayolle
Marseille
France
1 Ks 30 h

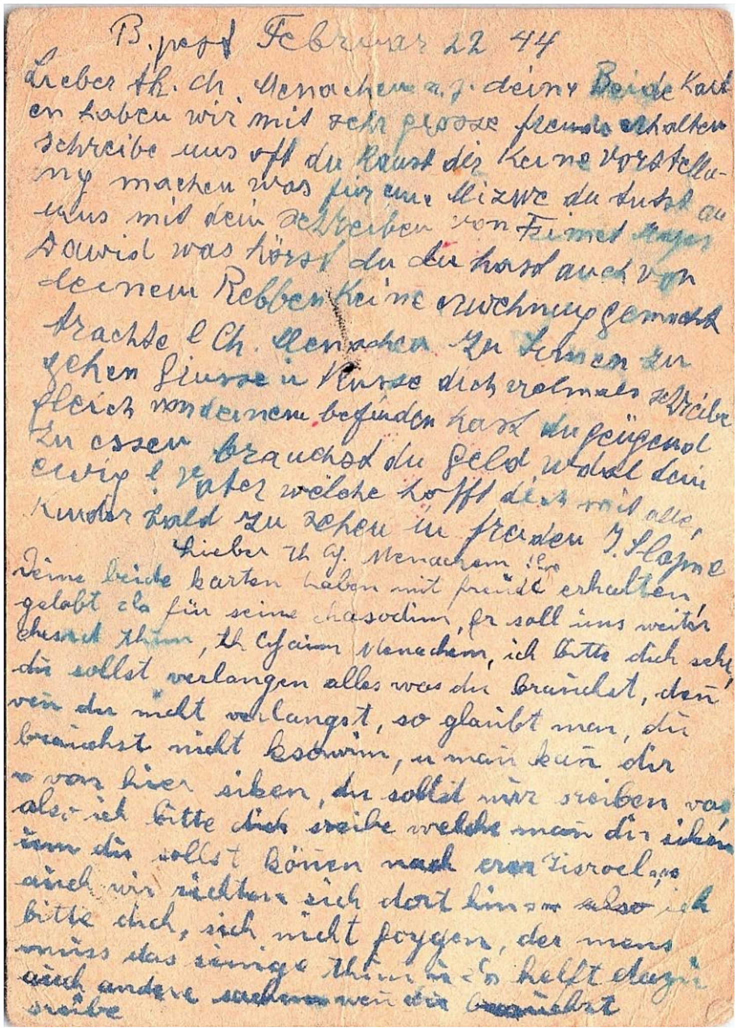

B. pest Februar 22 44
Lieber th. ch. Menachem a.j. deine Beide Kart
en haben wir mit sehr grosse freude erhalten
schreibe uns oft du kanst dir keine Vorstellu-
ng machen was für eine Mizwe du tust au
uns mit dein schreiben von Firmet Mayer
Dawid was hörst du du hast auch von
deinem Rebben keine erwähnung gemacht
trachte l. Ch. Menachem zu [illegible] zu
gehen [illegible] u. Kusse dich vielmals schreibe
fleissig von deinem befinden hast du genügend
zu essen brauchst du Geld [illegible] dein
ewig l. Vater welche hofft dich mit alle
Kinder bald zu sehen in freuden J. Hajme
Lieber th. [illegible] Menachem [illegible]
deine beide karten haben mit freude erhalten
gelobt [illegible] für seine chasodim, er soll uns weiter
chessed thun, th. Chaim Menachem, ich bitte dich sehr
du sollst verlangen alles was du brauchst, denn
wen du nicht verlangst, so glaubt man, du
brauchst nicht ksowim, u man kan dir
von hier siken, du sollst mir sreiben [illegible]
aber ich bitte dich sreibe welche man dir siken
um du sollst können nach erez Isroel [illegible]
auch wir [illegible] sich dort hin [illegible] also ich
bitte dich, sich nicht sorgen, der mensch
muss das seinige thun u. [illegible] helft dazu
auch andere sachen wen du brauchst
sreibe

sreibe ob du bei deinem th.
Rebben bist, also sreibe was
für ksowim wir sollen dir siken
um wir sollen sich bald in erez
Isroel zusammen kommen [illegible]
[illegible], auch mit den l. M[illegible]
l. Dowed'le sreibe von [illegible]
sreibe ob du geld brauchst
[illegible]
[illegible] Mutter

R Ajánlott Budapest 73 633

Ára 18 fillér.

9614

MAGYARORSZÁG

M. kir. állami nyomda

Maison d'Enfants
pour Menachem
St. Etienne de Crossey
(Isère) France

Feladó: Teichthal Salamon
B. pest Akácfa u. 4 II 3.

לזכות

כ"ק אדמו"ר

•

לזכות

החתן הרה"ת **נתן יהושע**

והכלה **חי' מושקא**

שיחיו **סטאליק**

•

יה"ר שיבנו בית בישראל

בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה

כפי שהם מוארים במאור שבתורה

זוהי תורת החסידות

לנחת רוח כ"ק אדמו"ר

•

נדפס ע"י ולזכות הוריהם

הרה"ת **אברהם שמואל וחנה שיחיו סטאליק**

והרה"ת **זוסמאן ברוך וחנה שיחיו סארקין**